

1

Anlaşma/Antlaşma Felsefesi ve Dikta*

M. Arif AKŞİT**

*Kendime sorduğum sorudur, ben gerçekten kendimle anlaşma halinde miyim?

**Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, emekli,

Öncelikle her birey, kendisi ile anlaşmalıdır. Duygu, arzular ve hayaller ile gerçek boyut çatışır ve insanlar kendi maddi ve diğer imkanlarına göre bir tercih yapmak zorunda kalırlar.

Bir bakıma uyma, anlaşma, satıcı ile olan yaklaşım bir antlaşma, prensibe göre alış, veriş ise bir anlamda bireyin kendi anayasasıdır.

Bir kişi sevgisizlik, insanlık dışı ve adaletsiz bir boyutta anlaşma yapması, tüm varlığını yok etmek anlamını taşır. 1960 İhtilali mağdurları için çıkan Kanun ile tazminat ödenmesi kurulunun saptadığı 20binTL gibi anlamsızlığı kabul etme olasılığı yoktur. Buna karşın, a) 1980 Darbesinin yargılanması, b) Samet Ocakoğlu'nun benzer davasının Kanun çıkması gerektiği için sonuçlanmaması ortada iken, c) **İnsanlığa karşı suç kavramı** (TCK 77¹) dışlanmış iken antlaşma yapılması beklenemez.

Her insan bazı hasretleri, istekleri olmuştur, bunu dengelemesini bilmelidir. İlkokul üçüncü sınıfta birden büyüme arzusu ile sigara gündeme gelmiş ve izmarit içmeye başlamıştım. Onun zehir gibi tadı ayrı bir haz veriyordu.

Balkondan annem görüp kızınca gizli yapılması gerekir kavramı oluştu. Bu açıdan toplanıp, bir paket alıyor ve 5 kişi paylaşıyor, tümünü bir seferde içiyorduk. Sonra da sakız ile ağız kokusunu gidermeye çalışıyorduk.

İlkokul beşinci sınıf, mezuniyet boyutunda bunun büyüme ile alakası olmadığı, bireyin kendi olgunlaşmasını felsefe ile sağlaması ve zararlı şey ile büyüme olmayacağı algısı yerleşti. Para artık farklı şeyler için gerekiyordu, sinema daha çekici oluyordu.

Stajyer arkadaşlar uzun filtre ile yeni içmeye başladılar, sandılar ki bu yol ile hekim oldular. Gerçek tütün ise filtre olmadan, altın sarısı, ince kesim ve Bitlis gibi özel tür idi. Amerikan karması ve uzun filtre ile anlamı da olamazdı. Anatomi dersinde akciğerleri görünce tümünden karşı olundu. Bir zevk için sağlığı tehlikeye atmanın anlamı olamazdı. Kanser dersiniz, günde 25 adet ve üstü içilmeli ile kesin olunuyor, günde 5 ve daha az içilince fazla fark olmadığı ifade edilir, ama tek bir nefes ile akciğer tahrip oluyor. Kısaca temiz hava nefes almak gibisi olmadığı anlaşılmalıdır.

Kısaca anayasamız, antlaşma temiz hava, dumansız, mutlu eden hava olmalı idi. Buna sosyal olarak mesut eden, özel müzik eklenen hava, ortam olmasına gayret edildi.

Bu her birey için özel, özgün ve sağlığa, maddi ve ruhsal olarak da faydalı olan olmalıdır.

Bir kişi temel ilkelerine uygun boyut olursa ancak anlaşma yapabilir.

Özet

Anlaşma/Antlaşma Felsefesi ve Dikta

Amaç: Zararda anlaşma olamaz. İyilik ve güzellik üzerinde olunmalı, sevgi temelinde insanlık olursa ancak anlaşma söz konusu olabilir.

Bu Makalede amaç, 27 Mayıs 1960 Darbesinin tazminat konusunda anlaşma olması için, konu para, maddi boyut değil, manevi ve anlamlı bir düzeyi olmalıdır konusu "insanlığa karşı işlenen suç" olarak indelenmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Yazar, M. Arif Akşit'in doğrudan kendi düşünceleri ile literatür kaynağından aldığı bilgileri yorumlamıştır. Kaynaklar doğrudan verilmiş, özetlerken, yorum yaparken anlam sapması olması istenilmemiştir.

Genel Yaklaşım: Antlaşma, bağımsızlık, eşitlik, kardeşlik temelinde, hakların adaletli dağıtılması, dikta ve yöntemlerinin tamamen reddi ile sağlanması, bir açık kapı bırakılmaması, insanlığa karşı suç olarak Uluslararası tanımlanması ile aktive edilmesi, öğrenilmiş geliştirilecek, eğitilecek davranış olmalı, geçici ve hukuk dışı, adaletsiz boyutta olmamalıdır.

İnsanların açık fikirli, olaylara müsamaha ile yaklaşması, bilim üzere olunması, hukuk içinde kalınması, ruhsal stabil, dengede olmak, fiile kızmak, bireylere kızmamak olsa da Komisyonun yaklaşımı tümünden kabul edilemez, 27 Mayıs sanki tekrarlanması istenir yapıya getirilmiştir.

Çocuk gelişiminde, ceza/itaat, uyum sağlamak geleneksel boyut olarak öğretilen, eğitim ile etik ilkeler ve bilimde kalarak mücadele etmek bir erişkin davranışı olmaktadır. Bu açıdan Komisyon gerekçe ve dayanaklarına yeniden bakmalı, işkence yapan, demokrasiyi kaldıran bir durumu algılayıp indellemelidir.

Sonuç: 2748 Sayılı Kanun ile kurulan Komisyon itirazları reddederek, Danıştay yolunu göstermiş, ancak bunun daha önemli ve ileri boyutları olduğu dikkate alınmamıştır. Bu komisyon 27 Mayıs Darbesini aklama Komisyonu olarak tarihte yeri almasını kabul edilemez bulmaktayız. Anayasa Mahkemesi, kişi hakları konusunda yetkisiz kılınan Danıştay, tazminat tutarı ötesinde, insanlığa karşı suç kavramının tek bir yerde bile geçmemesi düşündürücüdür.

Yorum: Antlaşma ancak bağımsız, eşit ve kardeşlik temelinde, insan haklarına uygun yaklaşım ile olabilirken, 27 Mayıs Darbesinin insanlık dışı bir darbe gibi ele alınmaması, şiddet, işkence ve seçilmişlerin yönetiminin zorla değil basit değişimi olarak görülmesi büyük bir eziktir.

Anahtar Kelimeler: 2748 Sayılı Kanunla kurulan Komisyon ve anlaşma neden olamayacağı açıklamaları

Outline

Agreement/Treaty Philosophy and dictatorship

AIM: There will be no compensation and agreement, at harm and cruel one. Goodness and ethical benefit, be leading factor, love on humanity, can only the factor for settlement. For being accepted the offered one from Commission, established from 2748 Law, for 27th of May 1960

Rebellion, not concerning the money, first the coup must be in consideration of "crime to humanity."

Grounding Aspects: Directly Author, M. Arif Akşit, by the help, aid of the literature, considering the Commission verdict, as a Turkish Penalty Code, 280, indicated. The references directly given, not any translation misunderstanding is allowed.

Introduction: Agreements must be cleared form force, illegal and balancing the Human Rights, by independent, equal and brotherhood relation, not let any defect, must be on criminal act upon humanity, activated by the international principles, educational warning, escaping state, being a lesson, not appropriate and not even consideration to legal state.

Open mind, tolerance, empathy and being familiar as such situation, even only when at legal aspect. Moral, social stability, anger to function, act, not the person, thus, the looking, evolution perspective of the Commission cannot be acceptable from legal aspect, as the 27th May be repeatable one.

The ethical development of a child, first traditional, duty/obey to leading ethical principles status, being on legal way, and be against the wrong, harm and cruel ones. Therefore, the Commission must change the supervision, and looking from torture performed, disturbing democracy fact.

Çocuk gelişiminde, ceza/itaat, uyum sağlamak geleneksel boyut olarak öğretilen, eğitim ile etik ilkeler ve bilimle kalarak mücadele etmek bir erişkin davranışı olmaktadır. Bu açıdan Komisyon gerekçe ve dayanaklarına yeniden bakmalıdır.

Notions: Commission established by the 2748 Law Order, without notifying any reasoning, groundings, leading to State of Council, thus, Constitutional Court, not permitted for considering civil Rights. So, the indicating factors are over the rejection of the amount, crime to humanity consideration not taken at any notice.

Conclusion: Agreement can only be performed, if both sides on independent, equal and at friendship consideration, by legal consideration. Torture, forced, punishing the elected member of parliament, a part of dictorial act, so, 27th May 1960 coup, not just changing the managing of Turkey.

Key Words: The reasoning not to be any agreement with the Commission conclusion/verdict.

Giriş

Her insanın bir yaşam gayesi vardır. Zamanla gelişir, değişir ve bir boyuta ulaşır. Bu ulaşma anı kendisi için bir Hikmet, bir Kavram, bir Yaşam Felsefesi olur. Sevgi boyutu ile bu topluma yayılması beklenir.

1960 Darbesinde Milletvekili olan Babamı almaya gelen 3 asker oldu. Baktım, onları evde olan kurbanlık bıçak ile öldürmem olası dedim. Birisine karnına, diğerine göğsüne saplar, diğeri hareket edince de boğazına saplarım dedim. Ancak bunlar Türk askeri idi, görev yapmaya gelmişler, bizler kurşuna dizilebiliriz. Zaten gusül abdesti almış, şükür namazı kılmış, ölüme hazır idik. Bizler olumlu örnek, olmuşuz ibret olarak alır, daima başımızı dik tutar ve ülkemizden kaçmaz ve direnmeliyiz. Bu yaklaşım ile olacaklar bize yakışmaz dedim. O anda, bir ışık çıktı, artık ben her zorlamaya, diktaya karşı insan olarak karşı koyacaktım. Bu benim anayasam, benim ilkem, benim kendimle antlaşmam oldu. Uğurlarken, onlara teşekkür ettim, bu bir imza oldu. Gelen 3 askerin Babam sıra dayağından kaçırmak için gelen Memleketli, bizleri sevenlermiş.

Dikta kendi istediğinin yapılmasını ister, ancak yapılması bile kendi aleyhine ve zararına olacaktır, ibret olarak anılacaktır, yeter ki sabırla ve inançla karşı çıkılmalı, iyilik, güzellik ve etik yolda kalmalıdır. Çalışarak değer, eser üretmelidir.

Kelime anlamları

Anlaşma, antlaşma ve anayasa kavramlarına bakılacak olursak:

ANLAŞMA VE ANTLAŞMA ARASINDAKİ FARK NEDİR? (haberler.com)²

Anlaşma: Uluslararası politikada tarafların belli konularda benzer görüşleri paylaştıkları, birlikte hareket edecekleri anlamındadır. Anlaşmalar, gizli veya açık olabilir. Davranışsal birliği ifade edebileceği gibi yazılı şekilde de olabilir.

Antlaşma: Uluslararası yapılan görüşmeler sonucunda kaleme alınan bir metnin imzalanmasıdır. Pakt anlamındadır. Antlaşmalar, bu metni imzalayan devletlerin ilgili kurullarından kabul gördükten sonra yürürlüğe girer. İki devlet arasında olabileceği gibi çok taraflı da olabilir.

Yorum

Bir konu var, örneğin bir oyun oynanıyor, kurallarına uymak istiyorsan anlaşmalısın. Devamlı kaybediyorsun, karşı taraf zar tutuyor. Bir antlaşma yapıyor, üçüncü kişi ile antlaşma yapıyor, bir kâse ile zarları atması sağlanıyor. Yoksa oyun oynanmıyorsun.

Anayasa olarak "**hak eden kazansın**" diyorsun.

İkinci madde "**Primum non nocere, zararımız dokunmasın ilk prensip**" olarak en fazla 100TL olarak oynanması gündeme gelmeli. Konu kazanmak ve kaybetmek değil, oyun olmalıdır.

Burada amaç oyun oynamak değil, karşılıklı ilişki ve iletişim kurmak, oyun bahanesi, amaç sevgi oluşturma ve insanlık boyutunda olmaktır. Bazı kişiler ile hiç oyun oynanmaz, çünkü anlaşma yapılamaz.

Antlaşma (Wikipedia)³

Antlaşma, iki ya da daha çok [devleti](#) bağlayıcı nitelikteki anlaşmalara denir. Eski dilde antlaşmalara *muahede* ya da *ahitname* de denirdi. [Lozan muahedesi](#) gibi. Modern [diplomaside](#) antlaşma terimi, özel önemi olan uluslararası antlaşmalar için kullanılır. Daha öz önemli antlaşmalara ise, [sözleşme](#) ([mukavele](#)), [tenkihname](#) ([düzenleme](#)), [protokol](#), [senet](#), [konvansiyon](#) ve anlaşma gibi adlar verilir. Günümüzde antlaşmayla sonuçlanan görüşmeler, [Birleşmiş Milletler](#) gibi uluslararası kuruluşların gözetiminde yürütülmektedir. Antlaşmaların [barış](#), [mütareke](#), [ateskes](#), [tenkihname](#) ([düzenleme](#)), [dostluk](#), [yardımlaşma](#), [saldırmazlık](#), [ittifak](#) ve [konvansiyon](#) ([ticaret](#)) [resmî](#), [gayri-resmî](#) gibi [cesitleri](#) vardır.

Devletler arasındaki antlaşmanın geçmişi üç bin yıl öncesine kadar gitmektedir. Buna karşın antlaşmaların yapılış biçimleri neredeyse aynı kalmıştır. Antlaşma, taraflar arasında görüşmeler ve varılan uzlaşma sonucunda imzalanır. Her ülke bir onay belgesi imzalar ve sonra bu [belgeler](#) taraflar arasında değiş tokuş edilir. Böylece her ülkenin elinde, antlaşmayı [imzalayan](#) diğer ülkenin ya da ülkelerin onay belgesi bulunur.

Antlaşmalar çeşitli nedenlerle son erebilir. Antlaşma hükümlerini taraflardan birinin ihlal etmesi antlaşmayı yürürlükten kaldırır. Bu durumda yeni bir antlaşma yapılabilir, ülkelerden biri yeni antlaşmaya katılmayabilir. Bir antlaşma, taraf ülkeler arasında savaş çıktığında yürürlükten kalkmış sayılır. Antlaşmanın süresinin dolması da antlaşmayı sona erdiren nedenlerden biri olabilir.

[20. yüzyılda](#) önemli antlaşmalar yapılmıştır. Bunların çoğu ya savaş sonrasında imzalanan barış antlaşmaları ya da uluslararası kuruluşların kuruluş antlaşmalarıdır. Bunların başlıcaları şunlardır: [I. Dünya Savaşı](#)'nın (1914-18) ardından imzalanan 1919 [Versailles Antlaşması](#); [Türk Kurtuluş Savaşı](#)'ndan sonra 24 Temmuz 1923'te [Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti](#) ile [İttifak Devletleri](#) arasında imzalanan [Lozan Antlaşması](#); [II. Dünya Savaşı](#)'ndan

(1939-45) sonra, Birleşmiş Milletler 'in amaçlarını belirleyen [Birleşmiş Milletler Sözleşmesi](#); 1949'da ABD ile 12 Batı Avrupa devleti arasındaki [Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü](#)'ne (NATO) ilişkin antlaşma.

1957'de imzalanan [Roma Antlaşması](#), bugünkü [Avrupa Birliği](#)'nin temelini oluşturdu. [Nükleer kirlenmenin](#) önüne geçebilmek için 1967'de bir antlaşma imzalandı ve bu antlaşmayla [atmosferde](#), deniz altında ve uzayda nükleer denemelerin yapılması yasaklandı. 1959'da uluslararası bir antlaşmayla [Antarktika](#) yalnızca barışçı bilimsel amaçlarla kullanılabilir uluslararası bölge ilan edildi. Bu antlaşmanın ardından, uzay araştırmalarının yalnızca barışçı amaçlarla yürütülmesi gerektiğini savunan yeni bir antlaşma yapıldı.

Yorum

Uluslararası antlaşmalar, eğer o halkın ve zamana göre uygun değilse, yürürlüğü kısa sürecektir. Lozan antlaşmasında birçok konu daha sonra halledilmeye bırakılmış, bağımsızlık kararı temel olmuştur. Buna karşın, nasıl olsa bağımsız olamazsınız, ekonomik ve bazı konularda bize gelecek, biz ağır koşullar süreceğiz demişlerdir. Ama olmamıştır.

Kuzey Suriye, Irak, Filistin, daha önce Vietnam gibi yerlerdeki anlaşmalar büyük savaş olmasına karşın durulmaması, orada gerçek halkların haklarının dengede olmaması, anlaşmanın oluşmamasıdır. Zorlama ile anlaşma sağlanamaz, zorla antlaşma imzalatılsa bile barış oluşamaz.

Bağımsızlık, eşitlik ve kardeşlik üzerine sevgi oluşmaz ise anlaşma oluşamaz. Büyük nefretlerden büyük aşklar oluşur sözü, gerçekte tanınması, ikisinin de bağımsız fikirde olması ile anlaşmaları konusudur.

Antlaşma ([şözlükamlamane.com](#)⁴, [nedirnedemek.com](#)⁵)

1. Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasa, kanunuesasi.

Yorum

Bunun bir nevi anayasa olduğu, anayasanın tüm halkın oyu ile kabul edilmesi ile gerçeklik oluşturmaktadır.

Önemli olan antlaşma değil, maddeler uyum, eşitlik ve adaleti sağlayabilmektir.

Bazı toplumlarda, sosyal sınıfa göre bir antlaşma vardır. İsyen ortamı vardır ama bir kıvılcım olmadan ateş almaz, almayacaktır.

Antlaşma ([nedir.ileilgili.org](#))⁶

Antlaşma nedir, Antlaşma ne demek

- İki veya daha çok devletin [saldırmazlık](#), savaşta iş [birliği](#) vb. konularda [kararlaştırdıkları ilkelere uygun davranmayı](#) kabul etmeleri durumu, ahit, muahede, ahitleşme, pakt.
- Bu durumu [belirten](#) belge.

İktisat alanındaki kelime anlamı:

İki veya daha çok devletin [saldırmazlık](#), savaşta ittifak ve iktisadi ilişkiler gibi konularda yasal sonuçlar doğurmak üzere yapılmış olan sözleşme.

Tarih'teki anlamı:

İki ya da daha çok devlet arasında yapılmış olan bağlayıcı yazılı sözleşme.

İngilizce 'de Antlaşma ne demek? Antlaşma İngilizcesi nedir?

treaty, pact, convention

Antlaşma hakkında bilgiler

Antlaşma, iki ya da daha çok devleti [bağlayıcı](#) nitelikteki anlaşmalara denir. Eski dilde anlaşmalara *muahede* de denirdi. Lozan muahedesini gibi. Modern diplomaside antlaşma terimi, özel önemi olan uluslararası anlaşmalar için kullanılır. Daha öz önemli anlaşmalara ise, sözleşme, düzenleme, protokol, senet ve anlaşma gibi adlar

verilir. Günümüzde antlaşmayla sonuçlanan görüşmeler, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların gözetiminde yürütülmektedir.

Devletler arasındaki antlaşmanın geçmişi üç bin yıl öncesine kadar gitmektedir. Buna karşın antlaşmaların yapılış biçimleri neredeyse aynı kalmıştır. Antlaşma, taraflar arasında görüşmeler ve varılan uzlaşma sonucunda imzalanır. Her ülke bir onay belgesi imzalar ve sonra bu belgeler taraflar arasında değiş tokuş edilir. Böylece her ülkenin elinde, antlaşmayı imzalayan diğer ülkenin ya da ülkelerin onay belgesi bulunur.

Antlaşmalar çeşitli nedenlerle son erebilir. Antlaşma hükümlerini taraflardan birinin ihlal etmesi antlaşmayı yürürlükten kaldırır. Bu durumda yeni bir antlaşma yapılabilir, ülkelerden biri yeni antlaşmaya katılmayabilir. Bir antlaşma, taraf ülkeler arasında savaş çıktığında yürürlükten kalkmış sayılır. Antlaşmanın süresinin dolması da antlaşmayı sona erdiren nedenlerden biri olabilir.

20. yüzyılda önemli antlaşmalar yapılmıştır. Bunların çoğu ya savaş sonrasında imzalanan barış antlaşmaları ya da uluslararası kuruluşların kuruluş antlaşmalarıdır. Bunların başlıcaları şunlardır: I. Dünya Savaşı'nın (1914-18) ardından imzalanan 1919 Versailles Antlaşması; Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 24 Temmuz 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Lozan Antlaşması; II. Dünya Savaşı'ndan (1939-45) sonra, Birleşmiş Milletler'in amaçlarını belirleyen Birleşmiş Milletler Sözleşmesi; 1949'da ABD ile 12 Batı Avrupa devleti arasındaki, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) ilişkin antlaşma.

Antlaşma ile ilgili Cümleler

- Birçok karışıklıktan sonra, antlaşma sonuçlandırıldı.
- Bu antlaşmanın dünya barışına katkı sağlayacağını umuyorum.
- Antlaşma toprak altındaki nükleer denemeleri yasaklamadı.
- Amerika Birleşik Devletleri'nin Meksika ile bir dostluk antlaşması vardı.
- 1819 yılının Şubat ayında Florida antlaşması imzalandı.
- Sioux 1868 yılında hükümet ile bir antlaşma imzaladı.
- Aylar süren müzakerelerin ardından, barış antlaşması tamamlandı.
- Senatonun antlaşmayı reddedeceği açıkça görünüyordu.
- Birçok ülke Kyoto, Japonya'da 1997 yılında antlaşma imzaladı.
- Kriz 1968 Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasına yol açtı.

Antlaşma anlamı, tanımı:

Devlet: Bu tüzel varlığın yönetim organları. Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. Mutluluk. Büyüklük, mevki. Talih.

Savaş: Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk, cidal. Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele. Uğraşma, kavga, mücadele.

Durum: Bir şeyin içinde bulunduğu koşulların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet, mevki, pozisyon. Ad soyundan kelimelerin birbirleriyle edatlarla ve fiillerle ilişkilerini belirleyen biçim, hâl. Bireyin toplum içindeki ilişkileriyle belirlenen yeri. Duruş biçimi, konum, tavır.

Muahede: Antlaşma.

Belge: Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb., vesika, doküman.

Saldırmazlık antlaşması: Saldırmazlık paktı.

Antlaşmak: Antlaşma yapmak, ahitleşme.

Saldırmazlık: Birbirine saldırmama durumu.

Birli: Bir parçadan oluşan, kendinde herhangi bir şeyden bir tane bulunan. As.

Karar: Tam ölçüsünde ne az ne çok. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. Değişmeyen, düzenli durum, düzenlilik, yöntemlilik. Değişmez olma. Bu yargıyı bildiren belge. Herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm. Türk müziğinde, taksim yaparken ana makama dönüş.

İlkel: Eğitimsiz, kültürsüz, görgüsüz. Zaman bakımından en eski olan, iptidai, primitif. İlk durumunda kalmış olan, gelişmesinin başında bulunan, iptidai, primitif. Özellikle XIV-XV. yüzyıllarda İtalyan ressamlarına, Orta Çağ sonlarında Avrupa ressamlarına verilen ad. Basit, karmaşık olmayan. Sanatta yalın bir nitelik gösteren, yapmacıksız olan, primitif.

Uygun: Orantılı, oranlı. Yakışır, yaraşır, mutabık, mütenasip. Elverişli, yarar, müsait, muvafık.

Davranma: Davranmak işi.

Kabul: Bir öneriyi uygun bulma, onaylama. Sunulan bir şeyi, armağanı alma. Konukları veya işi olanları yanına, katına alma. Bir yere alınma. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma. Akseptans.

Bağlayıcı: Bağlama niteliği olan. Uyulması zorunlu. Kurduğu zaman yüzeyde film oluşturan, pigment ve dolgu maddelerini bir arada tutan, boyanın uçucu olmayan bölümü. Bağlamaya ve birleştirmeye yarayan: "Ve" bağlayıcı bir edattır.

Bu: En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz. Verde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

Belirten: Tamlayan.

Antlaşmalı bildirmelik: Devletler arasındaki antlaşmalara göre yapılan gümrük bildirmeliği.

Antlaşmalı bildirmelik: Vergi oranları, uluslararası antlaşmalarla belli edilmiş olan malları kapsayan bildirmelik. (Bu bildirmelik tek yanlı olarak değiştirilememekle özerk olanlardan ayrılır.) a. bk. en çok kayırlan ulus bildirmeliği.

Yorum

Tarihte ilk Anayasal tipte Antlaşma (MS 622) Medine Antlaşması olduğu belirgindir. Burada karşıda bir düşman veya bir karşı boyut olmayıp, yöneten taraf, kendi yönetimini tanımlamaktadır.

Kabile, gruplardan imza alınmış, bu zorla yapılmamış, kendileri gelmişler. Bu şekilde İslam'a uyan arazi 9 kat tek silah atılmadan birleşmiştir.

Burada bir birliktelik değil, farklı inanış, farklı grup ve farklı yapıların belirli ilkeler ile birleşmesidir. Yapı temelde Kuran üzerinedir. Bu açıdan başka bir Makalede bu Antlaşma incelenecektir.

Anayasa Nedir? (hukukdershanesi.com)⁷

- Anayasa devletin yapısını, kuruluşunu, idare şeklini, devletin çeşitli organlarını, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini, kişilerin devlete karşı olan temel hak ve ödevlerini düzenleyen yasadır.
- Anayasalar sadece genel ilkeleri koyarlar, ayrıntıya girmezler.
- Ayrıntıların düzenlenmesi kanunlara bırakılır.
- Kanun anayasaya aykırı olamaz.

1) Maddi Anlamda Anayasa

Belli bir devletin siyasi yapısı, iktidarın kullanılışı ve yetkileri ile ilgili kuralların bütünü ifade eder. Yine devletin şekli (tekil ya da federal) onun hükümet şekli (Örneğin Cumhuriyet) devlet organlarının yetkileri, birey hak ve hürriyetleri ile ilgili kurallar, maddi anlamda anayasanın içeriğini oluşturur.

2) Şekli Anlamda Anayasa

Normlar hiyerarşisinde en üst sırayı işgal eden, kanunlardan farklı ve daha zor bir usulle konulup değiştirilebilen hukuk kurallarının bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda bir kuralın anayasa kuralı olup olmadığına, onun içeriğine bakılmaksızın, o kuralın bulunduğu yere ve yapılışı veya değiştiriliş şekline bakılarak karar verilir. Eğer bu kural normlar hiyerarşisinde en üst basamakta yer alıyorsa ve kanunlardan daha zor bir usulle değiştirilebiliyorsa o kural, içerik olarak neye ilişkin olursa olsun bir anayasa kuralıdır.

Yorum

Temelde maddeler içerik ve uygulama ile belirginleşir. Dikta cumhuriyet vurgusu yapar ama halktan %20 orandan fazla oy almaması onun demokratik ve halk idaresi olmadığı vurgusudur.

Politik görüşler olarak 5 kısım: a) İktidar, b) İktidar yanlısı, c) Muhalefet, d) Muhalefet Yanlısı ve e) Karasızlar. Tümü %20 oyu olduğu düşünülür, dikta yanlıları muhalefet yanlısını bile ikna edememiş ve bu açıdan dikta ile vesayet rejimini, bürokrasinin hakimiyetini, atanmışların etkinliğini isterler.

Dikta nasıl halk idaresi olur denilirse, 1960, 1980 darbeleri ile askeri yönetime darbe gibi vurguları ve hükümetleri düşürmeleri Ülkemizde görülmüştür.

Burada seçim değil, bireyin hakkı, tüm kamu kurum ve kuruluşlardan öne alınmalı ve engellenmemelidir.

Dikta (Wikipedia)⁸

Dikta, insanlara ne yapip ne yapmaması gerektiğini emreden buyurgan [rejimlere](#) verilen isim. Aşağıdaki türleri vardır.

- [Oligarşi](#) diktası
- [Monarşi](#) diktası
- Askeri dikta
- Seçimlerde ve oylamalarda az katılımdan kaynaklanan dikta
- [Elitist](#) dikta

Yorum

Yönetim seçim ile oluşmadığında bir özel, özgün ve toplumda saygın denilen kişiler lider olarak seçilmektedirler. Bu kişiler, şura/meclis ve danışmanlık ile halka hizmeti gaye edinirlerse, cumhuriyete benzer yönetim oluştururlar. Osmanlı Padişahlarının giysileri/kaftan, devlet/hazine malıdır, sadece iç kıyafet kendilerindir, bu açıdan fetva/izin almaları gereklidir.

Başlıcaları:

- **Oligarşi:** Siyasal gücün birkaç kişilik bir grubun elinde toplandığı yönetim, aristokrasinin daralmış biçimi, takım erki ([nedirnedemek.com⁵](#)) anlamındadır. Belirli zamanlarda eğitim dar bir sosyal gücün elinde olduğu için uygulanması bir zorunluluk olmuştur. Başörtü kavramı da üniversite mezunu olması da aynı kapsamdadır. Sosyal belirli yapıdaki kişilerin üniversite okumaması için bulunan bir sistemdir. Dini propaganda adı altında ilişkileri kesilmiş, halbuiki dini baskı uyguladıklarına ait bir kanı yok iken, kişiler yapmış gibi suçlanmışlardır, Kur'an^{9,10} 109/6 "*senin dinin sana, benim dinim bana*" kuralı dışlanmışlardır.
- **Monarşi** ([nedirnedemek.com⁵](#)): 1) Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni veya rejim, tek erklilik. 2) Fr. Hakimiyetin kaynağı bir tek şahısta (Kral, padişah, han vs..) olduğu kabul edilen devlet şeklidir. Bu şahsın, yani devlet başkanının yanında bir meclis (parlamento) olursa; meşrutî monarşi, olmazsa; mutlak monarşi ismini alır. Ayrıca devlet başkanının iş başına gelmesi şekline göre, irsi veya seçimli monarşi adlı çeşitleri de vardır. Monarşi, istibdat demek değildir. 1877 yılına kadar Osmanlı Devletinde bir parlamento yoktu. Fakat kanunlar adil bir şekilde tatbik ediliyordu. Bu tarihte mutlak monarşi sona ermiş, meşrutî monarşi devri başlamıştır. Asırlardır İngiltere de meşrutî monarşi devlet şekline sahiptir. Monarşi, bir devlet şekli olduğu için, hükümet şekline ayrıdır. Yani monarşi bir devlette, hükümetin kurulması ve vazife görmesi hukuk ve adalete uygun olabilir. Eğer meşrutî monarşi ise, hükümetin teşkili ve faaliyeti, parlamenter demokrasi esaslarına uygun olarak tanzim edilebilir ve yürütülebilir.

Yazarın Akşit sülalesinde yönetici resmi olmasa da bir birey toplantıya başkanlık yapmalıdır. Bu yaşa göre değil, başarı ve beceri durumuna göre oluşmaktadır. Bazı kişiler bunu kabul etmese de Türklerin TOY meclisinde her bireyin söz söyleme hakkı olduğu için, başkanın barış, kardeşlik ve hakları koruması ile kabul görmektedir. Diğerleri menfaat boyut olunca ayrılmaktadır. En büyük toplantı yöneticisi ama mutlaka çocukların görüşleri de alınır, toplumda doğrudan doğruları söyler, *kral çıplak* derler.

Atatürk'ün başucu yazısı: 42/38: "*Onlar ki Rablerine icabet edip/Yaratılış ve gerçekler üzerine olurlar, Salatı/selam, insanlık be kardeşliği ikame ederler, İşleri aralarında istişare/görüşerek, danışarak, değerlendirerek, çözerler, Kendilerini beslediğimiz şeylerden de infak/yararlanırlar, kaynak ederler*" denilmektedir. Kısaca danışmanlık almaktadır, Büyük Taarruz planı hakkında da görüş almıştır.

- Askeri dikta: Ülkemizde 1960 yılından beri her 10 yılda bir darbe olmuştur. 15 Temmuz darbesi halkın yalın elleri ile başarısız olmuştur.
- Seçimlerde ve oylamalarda az katılımdan kaynaklanan dikta: Azınlık yönetimleri, parlamenter sistemde bir yılda bir hükümet değişmesi bir diktanın devamlılığı olmuştur.
- **Elitist** dikta: İngiltere'de avam ve lordlar kamarası vardır ve mecliste temsil edilirler. Subaylarda üst sınıftan seçilir. Burada önemli olan karar alan meclisin halka dayanmasıdır. Atina demokrasisinde sadece 50 civarında olan elit kişi oy kullanılabilir ve bunlar arasında yönetici seçilirdi.

Burada özellikle dikta, darbeyi askeri alet ederek oluşan yönetimler dikkate alınmaktadır.

Autocracy (Wikipedia)¹¹

Autocracy is a [system of government](#) in which absolute power over a [state](#) is concentrated in the hands of one person, whose decisions are subject neither to external legal restraints nor to regularized mechanisms of popular control (except perhaps for the implicit threat of a [coup d'état](#) or other forms of [rebellion](#)).^[1]

In earlier times, the term *autocrat* was coined as a favorable description of a ruler, having some connection to the concept of "lack of conflicts of interests" as well as an indication of grandeur and power. This use of the term continued into modern times, as the [Russian Emperor](#) was styled "Autocrat of all the Russias" as late as the early 20th century. In the 19th century, Eastern and Central Europe were under autocratic [monarchies](#) within the territories of which lived diverse peoples.

History and etymology

Autocracy comes from the [Ancient Greek](#) *autos* (Greek: [αὐτός](#); "self") and *kratos* (Greek: [κράτος](#); "power", "strength") from [Kratos](#), the Greek personification of authority. In [Medieval Greek](#), the term *Autocrates* was used for anyone holding the title *emperor*, regardless of the actual power of the monarch. The term was used in Ancient Greece and Rome with varying meanings. In the Middle Ages, the Byzantine Emperor was styled *Autocrat of the Romans*. Some historical Slavic monarchs such as [Russian tsars and emperors](#), due to byzantine influence, included the title *Autocrat* as part of their official styles, distinguishing them from the [constitutional monarchs](#) elsewhere in Europe.

Comparison with other forms of government

Both [totalitarian](#) and [military dictatorship](#) are often identified with, but need not be, an autocracy. Totalitarianism is a system where the state strives to control every aspect of life and civil society.^[2] It can be headed by a supreme leader, making it autocratic, but it can also have a [collective leadership](#) such as a [commune](#), [military junta](#), or a single political party as in the case of a [one-party state](#).

Origin and developments

Examples from early modern Europe suggests early statehood was favorable for [democracy](#).^[3] According to Jacob Hariri, outside Europe, history shows that early statehood has led to autocracy.^[4] The reasons he gives are continuation of the original autocratic rule and absence of "institutional transplantation" or European settlement.^[4] This may be because of the country's capacity to fight colonization, or the presence of state infrastructure that Europeans did not need for the creation of new institutions to rule. In all the cases, representative institutions were unable to get introduced in these countries and they sustained their autocratic rule. European colonization was varied and conditional on many factors. Countries which were rich in natural resources had an extractive^[7] and indirect rule whereas other colonies saw European settlement.^[5] Because of this settlement, these countries possibly experienced setting up of new institutions. Colonization also depended on factor endowments and settler mortality.^[4]

[Mancur Olson](#) theorizes the development of autocracies as the first transition from anarchy to [state](#). For Olson, anarchy is characterized by a number of "roving bandits" who travel around many different geographic areas extorting wealth from local populations leaving little incentive for populations to invest and produce. As local

populations lose the incentive to produce, there is little wealth for either the bandits to steal or the people to use. Olson theorizes autocrats as "stationary bandits" who solve this dilemma by establishing control over a small fiefdom and monopolize the extortion of wealth in the fiefdom in the form of taxes. Once an autocracy is developed, Olson theorizes that both the autocrat and the local population will be better off as the autocrat will have an "encompassing interest" in the maintenance and growth of wealth in the fiefdom. Because violence threatens the creation of rents, the "stationary bandit" has incentives to monopolize violence and to create a peaceful order.^[6] [Peter Kurrild-Klitgaard](#) and G.T. Svendsen have argued that the Viking expansion and settlements in the 9th-11th centuries may be interpreted as an example of roving bandits becoming stationary.^[7]

[Douglass North](#), John Joseph Wallis, and [Barry R. Weingast](#) describe autocracies as limited access orders that arise from this need to monopolize violence. In contrast to Olson, these scholars understand the early state not as a single ruler, but as an organization formed by many actors. They describe the process of autocratic state formation as a bargaining process among individuals with access to violence. For them, these individuals form a dominant coalition that grants each other privileges such as the access to resources. As violence reduces the rents, members of the dominant coalition have incentives to cooperate and to avoid fighting. A limited access to privileges is necessary to avoid competition among the members of the dominant coalition, who then will credibly commit to cooperate and will form the state.^[8]

Maintenance

Because autocrats need a power structure to rule, it can be difficult to draw a clear line between historical autocracies and [oligarchies](#). Most historical autocrats depended on their [nobles](#), their merchants, the military, the priesthood, or other elite groups.^[9] Some autocracies are rationalized by assertion of [divine right](#): historically this has mainly been reserved for medieval kingdoms. In recent years researchers have found significant connections between the types of rules governing succession in monarchies and autocracies and the frequency with which coups or succession crises occur.^[10]

According to [Douglass North](#), John Joseph Wallis, and [Barry R. Weingast](#), in limited access orders the state is ruled by a dominant coalition formed by a small elite group that relates to each other by personal relationships. To remain in power, this elite hinders people outside the dominant coalition to access organizations and resources. Autocracy is maintained as long as the personal relationships of the elite continue to forge the dominant coalition. These scholars further suggest that once the dominant coalition starts to become broader and allow for impersonal relationships, limited access orders can give place to open access orders.^[8]

For [Daron Acemoglu](#), [Simon Johnson](#), and [James Robinson](#), the allocation of political power explains the maintenance of autocracies which they usually refer to as "extractive states".^[11] For them, the [de jure](#) political power comes from political institutions, whereas the [de facto](#) political power is determined by the distribution of resources. Those holding the political power in the present will design the political and economic institutions in the future according to their interests. In autocracies, both [de jure](#) and [de facto](#) political powers are concentrated in one person or a small elite that will promote institutions for keeping the [de jure](#) political power as concentrated as the [de facto](#) political power, thereby maintaining autocratic regimes with extractive institutions.

Autocracy promotion

It has been argued that [authoritarian](#) regimes such as China and Russia and totalitarian states such as [North Korea](#) have attempted to export their system of government to other countries through "autocracy promotion".^[12] A number of scholars are skeptical that China and Russia have successfully exported authoritarianism abroad.^{[13][14][15][16]}

Historical examples

- The [Roman Empire](#), ...
- The [Eastern Han dynasty of China](#) under [Dong Zhuo](#).^[18]

- [Tsarist](#) and [Imperial Russia](#) under [Tsar Ivan the Terrible](#).
- The [Tokugawa shogunate](#), a period of [Japanese history](#) which followed ...
- [Sweden](#) during the reigns of [Gustav I](#) (1523–1560),
- [Denmark–Norway](#) under the [House of Oldenburg](#).
- The [French Republic](#) and the [French Empire](#) from 1799 to 1814 under [Napoleon Bonaparte](#).
- The [Ottoman Empire](#) from 1878 to 1908 under [Abdul Hamid II](#).^{[22][23]}
- The [Soviet Union](#) during ...
- [Fascist Italy](#) under [Benito Mussolini](#)'s rule starting from 1922.
- [Empire of Japan](#) under [Hirohito](#) with [Imperial Rule Assistance Association](#).
- [Nazi Germany](#) ruled by [Adolf Hitler](#).
- [India](#) under [Indira Gandhi](#), especially during the infamous period of [The Emergency \(India\)](#).^{[24][25]}
- [Indonesia](#) under the [Suharto's New Order](#) (1966–1998).
- [Greece](#) under the [military junta](#) of [Georgios Papadopoulos](#) (1967–1974).
- [Paraguay](#) under the [government](#) of [Alfredo Stroessner](#).
- The [People's Republic of China](#) under the [leadership](#) of [Mao Zedong](#).
- [Cuba](#) under [Fidel Castro](#).
- [Russia](#) under [Vladimir Putin](#).
- [Venezuela](#) under [Nicolas Maduro](#).

Yorum

Osmanlı İmparatorluğunda çeşitli danışmanlık yaklaşımları olmuştur. Abdülhamit ise Meşrutiyet ilanı ötesinde, bazı azınlıklar bölünmek istedikleri için mâni olmuş ve Dünya'da örnek istihbarat teşkilatı ile önlemeye çalışmıştır. Buna diktatörlük denilemez.

Burada her bir toplum için farklı görüşler ortaya atılmakta, ancak gerçek yapı değişikliği göstermektedir.

Military dictatorship (Wikipedia)¹²

A **military dictatorship** is a [dictatorship](#) in which the [military](#) exerts complete or substantial control over [political](#) authority, and the [dictator](#) is often a high-ranked military officer.

The reverse situation is to have [civilian control of the military](#).

Creation and evolution

Most military dictatorships are formed after a [coup d'état](#) has overthrown the previous government. There have been cases, however, where the civilian government had been formally maintained but the military exercises [de facto](#) control—the civilian government is either bypassed or forced to comply with the military's wishes. For example, from 1916 until the end of [World War I](#), the [German Empire](#) was governed as an effective military dictatorship, because its leading generals had gained such a level of control over [Kaiser Wilhelm II](#) that the Chancellor and other civilian ministers effectively served at their pleasure. Alternatively, the [Empire of Japan](#) after 1931 never in any formal way drastically altered the constitutional structure of its government, but from that point, it is typically seen as a military dictatorship, since the Army and Navy had the effective legal right to veto the formation of undesirable governments (and also to compel the resignation of an existing government that had lost their favor), and since key cabinet posts traditionally held by civilians (especially the Premiership) were instead filled by active flag officers.

Military dictatorships may gradually restore significant components of [civilian](#) government while the senior military commander still maintains executive [political power](#). As an example, the [Chilean military dictatorship](#) under [Augusto Pinochet](#) conducted a [plebiscite](#) in 1980 that instituted a new constitution, thus legitimizing the regime's rule.

Justification

In the past, military juntas have justified their rule as a way of bringing political stability for the nation or rescuing it from the threat of "dangerous ideologies". For example, the threat of [communism](#), [socialism](#), and [Islamism](#) was often used. Military regimes tend to portray themselves as non-partisan, as a "neutral" party that can provide interim leadership in times of turmoil, and also tend to portray civilian politicians as corrupt and ineffective. One of the almost universal characteristics of a military government is the institution of [martial law](#) or a permanent [state of emergency](#).

Comparison with other forms of authoritarianism

Comparison with monarchies

A military dictatorship is distinct from an [absolute monarchy](#), although there are some similarities, especially concerning how the two are (or historically have been) established. Virtually all absolute monarchs (and even most [constitutional monarchs](#)) are commanders-in-chief of their nations' militaries, wear military uniforms at least on a ceremonial basis and hold military ranks and/or titles. Also, senior members of royal families, especially if they are male and/or heirs apparent or presumptive, are expected to perform military service prior to ascending the throne. Moreover, almost all monarchies (both current and defunct) established themselves over the past centuries and millennia by force of arms. A key difference between a monarchy and a military dictatorship is that once they are established and recognized by their subjects (a process that has often taken many generations) a monarchy typically establishes some form of hereditary succession to legitimately transfer power from generation to generation, and while there historically have been many cases of disputed claims to a throne, attempting to seize power through sheer force of arms without some sort of credible hereditary claim is usually regarded as illegitimate and/or illegal by monarchists. In constitutional monarchies the monarch is usually the commander-in-chief and is often formally the highest-ranking military officer but in practice is expected to defer to the advice of civilian ministers, especially when appointing flag officers who will exercise actual operational command, thus maintaining [civilian control of the military](#).

On the other hand, modern military dictatorships typically eschew hereditary succession with long-lasting juntas often emphasizing the traditional methods of promotion within the officer ranks as the eventual path to civil power. Military dictatorships which have attempted to establish themselves as monarchies or otherwise implement hereditary succession, whether or not by attempting to establish themselves as monarchies, have often collapsed very quickly. In one example, [Oliver Cromwell](#) after deposing and executing King [Charles I of England](#) refused all offers to take the [English Crown](#), but nevertheless attempted to have power transferred after his death to his son [Richard Cromwell](#); however, the younger Cromwell lacked the respect or support of the English military establishment, and was thus quickly forced to relinquish power. In another, a few years after [staging a coup](#) and establishing himself as the [French First Republic's](#) dictator, [Napoleon Bonaparte](#) crowned himself [French Emperor](#). Although he subsequently married a [Habsburg](#) princess and sired [an heir](#) to his newly established throne, Napoleon's claim to power was never fully accepted by French royalists who supported the deposed [House of Bourbon](#), nor by other European monarchies. Eventually, Napoleon's armies were defeated and he was forced to abdicate and go into exile. Although [Napoleon's nephew](#) eventually re-established the [Bonapartist](#) monarchy for a time, his seizure of power might be better described in the context of a [civilian dictatorship](#) as described in the next section.

Comparison with civilian dictatorship

A military dictatorship is also different from [civilian dictatorship](#) for a number of reasons: their motivations for seizing power, the institutions through which they organize their rule and the ways in which they leave power. Often viewing itself as saving the nation from the corrupt or myopic civilian politicians, a military dictatorship justifies its position as "neutral" arbiters on the basis of their membership within the armed forces, which in many countries are nominally expected to be apolitical institutions. For example, many [juntas](#) adopt titles along the lines of "Committee of National Restoration", or "National Liberation Committee". Military leaders often rule as a junta, selecting one of themselves as a head.^[1]

Yorum

Atatürk için diktatör derler, ama başucu Kuran sözü^{9,10} (42/38) işleri aralarında görüşerek, danışarak değerlendirerek çözerler sözü üzerine davranır. Hiçbir diktatör böyle yapmaz. Büyük Taarruz açıklarken, iki tabancasını masaya koyar, 14 kişi tümü tenkit eder, çok riskli derler. Eğer biriniz mükemmel dese idi onu vuracaktım der. Dolayısıyla gerçek veri, kanı söylenmeli, diktatöre yapılmayacak yaklaşımdır.

Seçim ile başa gelen diktatörler olmamıştır. Hitler azınlık iken, yönetimi ele geçirmiş ve diktatörlük oluşturmuştur. Birçok parlamenter sistem, azınlık hükümetleri ile diktatörlere, özellikle askeri diktatörlüklere zemin hazırlamış, desteklemişlerdir. Askerlerin sosyal yaşam ve politik olarak destekleyenler daima çıkmıştır. Seçimde de kaybetmişler, ama dikta rejimi korumaya çalışmıştır.

Gereke: Gerekeçler sanki demokratik bir yapı şeklindedir. Seçimle devirdiklerin için, *anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışları ile meşruluğunu kaybetmişlerdir* sözü temeldir.

Örnek 1961 Anayasası Giriş: *Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti*". Ayrıca dayanakları da "Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve; «Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak; insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için; Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adâlete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekkiliğine emanet eder" şeklindedir. Sanki Kurucu Meclis seçimle iş başı yapmıştır. Bazı kişiler TBMM anayasa çalışması yapamayacağını, kurucu meclis olmasını buna dayanarak söylerler, devamlı anayasaların TBMM ve gerekirse referandum ile değiştiğinin algısında değillerdir.

Burada 1982 Anayasası da benzerdir. "Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda;

Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddî ve manevî mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde; Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı; Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyecek, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu; Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevî değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı; ^[6] Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu; Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarında, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu" ifadesi ile niyetleri değil, hazır ve demokratik görünüm için yapılan bir veri, onaylanması için bir hazırlık vasfındadır.

Davranış

Her insanın kendisine göre bir prensipleri var ise, bu kendisine karşı antlaşması, oluşturduğu anayasasıdır.

Davranışlar bunu tanımlar. Suçta bile Hâkim amaç ve güdüyü sorar. Burada zarar kastı olmamalı, gerekli tedbir, önlem alınmış olmalı ki kaza, komplikasyon denilebilsin ve ceza almasın.

Davranış Çeşitleri (biyologlar.com)¹³

Davranış Çeşitleri

ÖĞRENİLMEMİŞ DAVRANIŞLAR

1. Doğuştan Gelen Davranışlar İçgüdüsel ve Refleksif Davranışlar: Doğuştan getirilen türe özgü davranış örüntülerine "içgüdü" denir. İnsanda içgüdü değil içgüdüsel davranış kavramı kullanılır. Bir davranışın içgüdü olabilmesi için:

- Doğuştan gelmelidir.
- Bir türün tüm üyelerinde olmalıdır. Başka türlerde olmamalıdır.
- Karmaşık bir davranış örüntüsü olmalıdır.
- Öğrenilmemiş davranışlardır
- Ertelenemezler

Ör: Kuşların göç etmesi, Bebeklerin emmesi

Doğuştan getirilen belli bir uyarıcıya karşı organizmanın belli ve basit bir davranış gösterme eğilimine "refleks" denir. Refleksler;

- Öğrenmeye dayanmaksızın ortaya çıkan, doğuştan getirilen
- Belirli bir uyarıcıya verilen (yani ertelenmesi çok güç olan ama ertelenebilen)
- Aniden olup biten
- Basit sabit sistemli tepkiler olarak tanımlanır.

Ör: Göz bebeğinin ışığa karşı tepki vermesi.

2. Geçici Davranışlar:

Alkol, ilaç ve uyuşturucu maddeler alındığında, hastalık ve yorgunluk sonrasında gözlenen davranış değişiklikleridir. Başka bir ifade ile bu davranışlar belli bir etkenin etkisiyle ortaya çıkar ve organizma bu etkiden kurtulduğunda geçici davranışlar kendiliğinden ortadan kalkar. Öğrenme ürünü sayılmazlar.

3. Büyüme, sakatlanma, olgunlaşma sonucu ortaya çıkan davranışlar

Bu tür davranışlar da öğrenme ürünü sayılmaz. Ör: Yürüme, dik durma, ses çıkarma.

ÖĞRENİLMİŞ DAVRANIŞLAR

Sonradan kazanılan yani öğrenme ürünü olan davranışlardır. Bir davranışın öğrenme olabilmesi için;

- Tekrar ve yaşantı yoluyla meydana gelmesi
- Davranışta bir değişme yaratması
- Değişikliğin nispeten kalıcı izli olması gerekmektedir.

1. İstendik Davranışlar: Planlı, eğitim ürünü davranışlardır. Ör: Yazı yazmak, okumak, iyi bir birey olmak.
2. İstenmedik Davranışlar: Eğitimin hatalı, yan ürünü davranışlardır. Ör: Kopya çekmek. Okuldan kaçmak.

Yorum

Öğrenilmiş ve öğrenilmemiş davranışlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

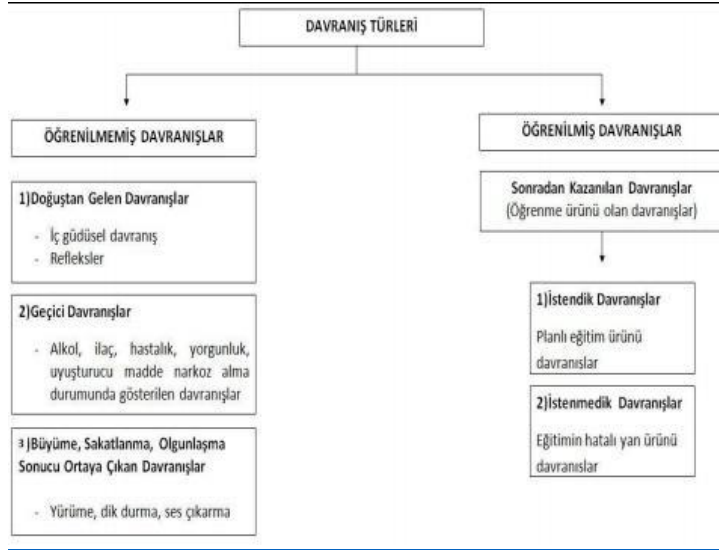
Eğitim ile kazanılan davranışlar temel alınan olmalıdır.

Bir hekimin sigara içmesi, sonradan kazanılmış davranış olsa bile, anlamı sağlık için zararlı olduğu için kabul göremez. Eğitimli kişi, hukuk eğitimi almış kişi, adaleti çiğneyici kararı alması da doğrudan onu suçlama gerekçesi olacaktır.

Burada sevgi ve insanlık boyutuna gelmeyenler temelde davranış boyutu, suç kavramında olmasa bile kabul görmemelidir.

Bu davranışım listede var demek, onun beğenilen, takdir edilen olduğu anlamında değildir. İnsanın insanlık davranışlarının yaratılıştaki olduğu, bu açıdan, kardeşlik temelinde sevgide olması beklenir.

Davranış Türleri (egitimvaktim.com)

ÖĞRENİLMEMİŞ DAVRANIŞLAR

1. Doğuştan Gelen Davranışlar İçgüdüsel ve Refleksif Davranışlar: Doğuştan getirilen türe özgü davranış örüntülerine "içgüdü" denir. İnsanda içgüdü değil içgüdüsel davranış kavramı kullanılır. Bir davranışın içgüdü olabilmesi için:

- Doğuştan gelmelidir.
- Bir türün tüm üyelerinde olmalıdır. Başka türlerde olmamalıdır.
- Karmaşık bir davranış örüntüsü olmalıdır.
- Öğrenilmemiş davranışlardır.
- Ertelememezler

Ör: Kuşların göç etmesi, Bebeklerin emmesi

Doğuştan getirilen belli bir uyarıcıya karşı organizmanın belli ve basit bir davranış gösterme eğilimine "**refleks**" denir. Refleksler;

- Öğrenmeye dayanmaksızın ortaya çıkan, doğuştan getirilen
- Belirli bir uyarıcıya verilen (yani ertelenmesi çok güç olan ama ertelenebilen)
- Aniden olup biten
- Basit sabit sistemsiz tepkiler olarak tanımlanır.

Ör: Göz bebeğinin ışığa karşı tepki vermesi.

2. Geçici Davranışlar:

Alkol, ilaç ve uyuşturucu maddeler alındığında, hastalık ve yorgunluk sonrasında gözlenen davranış değişiklikleridir. Başka bir ifade ile bu davranışlar belli bir etkenin etkisiyle ortaya çıkar ve organizma bu etkiden kurtulduğunda geçici davranışlar kendiliğinden ortadan kalkar. Öğrenme ürünü sayılmazlar.

3. Büyüme, sakatlanma, olgunlaşma sonucu ortaya çıkan davranışlar:

Bu tür davranışlar da öğrenme ürünü sayılmaz. Ör: Yürüme, dik durma, ses çıkarma.

ÖĞRENİLMİŞ DAVRANIŞLAR

Sonradan kazanılan yani öğrenme ürünü olan davranışlardır. Bir davranışın öğrenme olabilmesi için;

- Tekrar ve yaşantı yoluyla meydana gelmesi
- Davranışta bir değişme yaratması
- Değişikliğin nispeten kalıcı izli olması gerekmektedir.

1. **İstendik Davranışlar:** Planlı, eğitim ürünü davranışlardır. Ör: Yazı yazmak, okumak, iyi bir birey olmak.

2. **İstenmedik Davranışlar:** Eğitimin hatalı, yan ürünü davranışlardır. Ör: Kopya çekmek. Okuldan kaçmak.

Yorum

Bir kişinin doğal yapısından olan davranışlarının suç kapsamında olmadığı, ancak bilinçli ve planlı, kasıtlı olanların suç olduğu açık ve nettir.

Eğitim boyutu ile, dikta haklı olanları bastırmak için özel öğrenilmiş davranışlar içinde olurlar.

Kısaca bir adalet kavramı varsa, birey hakkı öne alınmış demektir.

Davranış (psikolojik.gen.tr)¹⁴

Davranış, kişinin gözlenebilir ya da gözlenemeyen, açık ya da açık olmayan etkinliklerinin tümüdür. Davranışlar bilişsel, zihinsel, açık ya da kapalı olabilecek şekilde inceleme alanlarına girebilmektedir. Bir diğer anlamı ise kişinin bilinçli-bilinçsiz, bedensel ve fiziksel tepkilerinin genel adıdır. Refleksler davranış arasında değildir. Cansızlar içinde davranış söz konusu değildir. Bitkilerin tepkilerini davranış denilip denilmeyeceği tartışma konusudur. Davranış merkezi gelişmiş canlılarda beyindir. Şöyle toparlamak gerekirse davranış canlının çevre ile etkileşim ve uyum mekanizmalarının toplamını içerir. Davranış düzeyi iyi oranda olan canlının hayatta kalma olasılığı daha yüksektir.

Duyuşsal Davranışlar

Duyusal terimi, duygularla ilişkili olan süreçleri ifade etmektedir. Duyuş ise normalde fark edilmeyen duyguların fark edilebilir ya da bilinçli hale gelmesidir. Herhangi bir stres durumunda endokrin el etkinlikle tetiklenen bir dizi biyolojik süreç söz konusudur. Kan basıncının yükselmesi kana daha çok şeker pompalanması, mide ve bağırsak etkinliklerinin azalması şeklinde devam eden biyo fizyolojik süreçler sonucunda, kişi kendini gergin sinirli Öfkeli saldırgan gibi duygulardan birine ya da birkaçına sahip olduğunu fark etmektedir.

Devinişsel Davranış

Devinsel (psikomotor) terimi, kas hareketi ile ilişkili olan süreçleri ifade etmek için kullanılmaktadır. El göz koordinasyonu ile ilgili her tür etkinlik, koşmak esnemek, kitap okuma, kitabın sayfalarını çevirmek gibi davranışlar devinişsel davranış örnekleridir.

Bilinçli-Bilinçsiz Davranış

Bilinçli davranış: İnsanın ilgili davranışı gerçekleştirme sürecinin farklı olduğu tümüyle bilinçli olarak kontrol ettiği davranıştır.

Bilinçsiz davranış: Bireyin bilinçli olarak kontrol etmediği farkında olmadan, otomatik olarak yaptığı, yaptığını hatırlamadığı davranışlardır. Bir matematik problemi çözmek, ekme kesmek gibi dikkat gerektiren her türlü davranış bilinçli davranış örneğidir. Kalbin çarpması, rüya görme gibi davranışlar bilinçsiz davranışlarımıza örnektir.

Yorum

Bilinçli davranışlar öne çıkmaktadır.

Birçok TV programında konu ile alakalı olmayanlar, beslenme, diyet ve genel bu konuda fikir beyan ettikleri, kardiyolog bulduğu nadir yayınlarla, uzmanlığı olmayanı belirtmemeli, sanki kesin olarak söylememeli, bilim ve fen dışı, algılarla konuşmamalıdır.

Burada bilinçli olanlar öne çıkarılmalıdır. Eğitim bilincin ve becerinin olması için önemlidir.

Dikta, antlaşma adı altında adaletsizliği savunurlar, 1960 Darbe Komisyonu bakışı

1980 Darbesi "*İnsanlık suçu kavramı ile yargılanmış*", gereken cezalar ölüm nedeniyle ile uygulanmamış olmasına karşın, rütbeler sökülmüştür. Bu örnek varken, 1960 Darbesi için farkı yaklaşım yapılması anlaşılır değildir.

01.10.2021 tarihinde Anayasa Mahkemesi (Resmî Gazete E 2016/144. K: 2020/75 ve 10.12.2020), Danıştay'ın Hukuki Uygunluk Denetimini, idari işlemin, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönünden hukuka uygun olup olmadığını incelemesinin yapması görevidir. İnsan Hakları konusunda ise yerindelik yapma yetkisi bulunmamaktadır kararını vermiştir. Yerindelik doğrudan hukuk boyutunu aşmaktadır.

1960 Darbesi sonucunda haklarının gasp edildiği iddiası ile dava açılmış, bu dava Yargıtay aşamasında uygun bulunmuş, ancak ödeme yapılması açısından kanun gerektiği söylenmiştir.

Bu Kanun çıkmış, ancak Komisyon, diktayı bir bakıma onaylar karar vermiştir, ödenmesi istenen meblağ, tamamen bir olayda kasıtsız ve en alt tazminat olarak ele alınmıştır.

- 1) **İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar**, TCK 77. Maddesi gereği olup, zaman aşımı söz konusu değilken, bu konu hiç gündeme getirilmemiştir, doğrudan hukukun 1960 Yassıada Kararlarında 3 idam ve 15 idam ve müebbet kararı gibi hukuka aykırıdır.
- 2) **Belirtilen hukuk dışı yaklaşım konusu Komisyonunda dikkate alınmamıştır.** Komisyona alınan kararın hukuk dışı, bir bakıma darbeyi aklayıcı olduğu ifade edilmiş, ancak hiçbir şekilde dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Hukukçuların olması ile doğrudan bilerek ve kasten görev dışı bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu onları doğrudan suçlanmasına gerekçe oluşturmaktadır.
- 3) **Daha önce alınan tazminat kararı dikkate alınmamış, bir teselli ödemesi hesaplanmıştır.** Yassıada bir Millet'in yüzkarası ise, bunun ancak mahkemeler ile, gerçek anlamda hukuksal yaklaşım ile telafi edilebilir.
- 4) **Tüm Uluslararası yaklaşımlar, Nurnberg, İnsan Hakları ve İnsan Hakları Mahkemesi temelinde hukuk dışlanmıştır.** Hitler emretti, biz yaptık boyutu ile suçlanmama yaklaşımı dışlanmıştır. Anayasa'nın 137. Maddesi de kanunsuz, suç teşkil eden emir yapılmaz boyutu vardır. Bu nedenle, alınan kararın hiçbir Ulusal ve Uluslararası dayanağı olamaz.
- 5) **Tazminat verilerek, 1960 Darbesi yasal değildir denilmesi, olayı hafife almak, hukuk dışına itmektir.** Bu yaklaşım içinde olanlar davada suçlanacakları da açık ve nettir.

ÖZET: Antlaşma denilen boyut, hukuk yapısında olmalı, görünüşte usul olarak andıran yaklaşımlar ile adalet yerine getirilemez, adalet kavramı ortadan kaldırılmış olur.

Birey hakkı temelinde olması gereken, bir Ulusun dikta olarak Başbakan ve 2 Bakanının idam edildiği bir boyutun "İnsanlığa karşı işlenen suç" kavramına alınmaması anlaşılabilir.

Kısaca antlaşma ancak hukuk boyutunda olabilir. Para ödenmesi ile elde edilemez, davalar bir üst mahkemeye taşınır ve bu kararı alanlar doğrudan suçlanırlar.

Kendimizle Anlaşmak

İnsan, önce kendisini tanımalı, bir bakıma kendimiz ile antlaşmalıdır. Birisi koşarken, Maraton koşmak veya 100 metre koşmak isteriz. Altın Madalya almak isteyenlerimiz de olur.

Bana sorarsan, koşabilmek bile çok bir nimet. Birkaç defa ayağım kırıldı, aylarca basamadım ve koşmak hayal bile oldu diyebilirim. Bu açıdan önemli olan işlev dedim. Sonra koşmasam kimliğimden ne kaybederim diye düşünüp, aklımdan bu konuyu çıkardım. Buna karşın akciğerin sağlıklı olması için, duman, tozdan uzak durdum ki, koşabilmek için sadece ayaklara gereksinim olmamaktadır.

İşte burada darbe konusu gündeme gelir. Hiçbir zaman insan kendisini zorlamamalıdır. Bir insanın kendisini zorlamaması gerekir, kendisine dikta kurmamalı, belirli günlük takvimi olabilir ama buna uyma adı altında zorlama ise insanlık dışıdır.

Kişiliklere ansiklopedik olarak bakıp, kendimizi dikta boyutunu bir irdeleme yapmalıyız.

Kişilik (Wikipedia, TR)¹⁵

Kişilik, yetenek ve özellikleriyle toplumsal yaşamda etkili olan insanı, kendine özgü ve benzersiz bir varlık olarak dile getiren kavram. Psikolojide ağırlıklı bir yer taşır ve değişik anlayışlara göre farklı biçimlerde tanımlanır.^[1] En genel anlatımla kişilik, bilinçli bir insanın kendini (ben) benzersiz ve süregelen bir özne olarak kavrama işlevini dile getirir.

Kişiliğin oluşumunda belirleyici ağırlığı fizyolojik, psikolojik, toplumsal öğelerden herhangi birine vermekle birbirinden farklı anlayışlara ulaşılır. Tarih içinde insan kişiliklerini tiplere ayırma anlayışı esas olarak XIX. yüzyılla birlikte ortaya çıktı.^[2] Fizyolojik özelliklere bağlı olarak insanlar kimi tip sınırlarının içine sokulmaya çalışıldı. Salgı bezlerinin işlev görme özelliklerinden, kandaki kalsiyum-potasyum oranının büyüklüğü ne dek değişik göstergeler bu tipte rol oynadı. E. Kreschmer ve sonraları W.H. Sheldon tarafından dış görünüme göre tiplere gidilerek insanlar piknik, astenik, atletik ya da egdoformik ve meziformik diye adlandırıldıkları üçlü sınıflamalar içine sokulmaya çalışıldı. Aynı tek yanlı yaklaşım, bu kez psikolojik öğeye ağırlık verilerek XX. yüzyılda C. G. Jung ve E. Spanger tarafından gerçekleştirildi. Jung'un içedönük ve dışadönük tiplerinin yanında E. Spanger teorik, ekonomik, estetik, toplumsal, siyasal ve dinsel olarak sıraladığı ana değerlerden egemen değer yönünün saptanmasına dayalı bir tiplere gitti. Ne ki insan kişiliğini böyle tiplere sokma girişimlerinin yerinde olmadığı anlayışı bilim çevrelerinde ortaya konunca, kişilik analizinde yeni kavram ve yöntemler savunuldu. Bunların başlıcaları G. W. Allport'un kişilik özelliği kavramıdır. Allport, bu özelliği biyolojik yapı temelinde deneyim boyunca kazanılmış psiko-fizyolojik durum olarak tanımlayarak, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal öğeleri dengelemeye çalıştı.

Kimi psikologlar kişilik yapısının oluşumunu incelemeye yöneldi; değişik yöntem ve test uygulamalarına gidildi. Çocukluğun, toplumsal çevrenin kişiliğin oluşumundaki rolü incelendi. Diyalektik maddeci anlayışta ise kişilik, insanı oluşturan sosyo-politik, manevi ve kültürel koşulların bağlamı içinde ele alınır. Toplumsal ilişkilerin toplamı olarak görülen insanın kişiliği büyük ölçüde bu bağlamda, özellikle bağlı olduğu sınıfın çıkarları ve ona özgü psikolojik öğeler çerçevesinde biçimlenir.^[3]

Yorum

Bireyin kendisini kavraması, ancak elbette ruhsal dengede ve bilimde olan kişi için geçerlidir. Eğitim kendini bilmektir, elbette bilim insanı için geçerlidir.

Davranışlar bir sonuç olarak belirlemekte, bilinç ve ruhsal yapı bunu oluşturmaktadır. Biyoloji ile çevresel faktörler tutum ve etkileşimde elbet rol oynamaktadır.

Bu inceleme boyutu olarak konu daha geniş irdelenmelidir.

Personality (Wikipedia)¹⁶

Personality is the characteristic sets of [behaviors](#), [cognitions](#), and [emotional](#) patterns that are formed from biological and environmental factors, and which change over time.^{[1][2]} While there is no generally agreed upon definition of personality, most theories focus on [motivation](#) and [psychological](#) interactions with the environment one is surrounded by.^[3] Trait-based personality theories, such as those defined by [Raymond Cattell](#), define personality as traits that predict an individual's behavior. On the other hand, more behaviorally based approaches define personality through learning and [habits](#). Nevertheless, most theories view personality as relatively stable.^[4]

The study of the psychology of personality, called [personality psychology](#), attempts to explain the tendencies that underlie differences in behavior. Psychologists have taken many different approaches to the study of personality, including biological, cognitive, learning, and trait-based theories, as well as psychodynamic, and humanistic approaches. The various approaches used to study personality today reflect the influence of the first theorists in the field, a group that includes [Sigmund Freud](#), [Alfred Adler](#), [Gordon Allport](#), [Hans Eysenck](#), [Abraham Maslow](#), and [Carl Rogers](#).

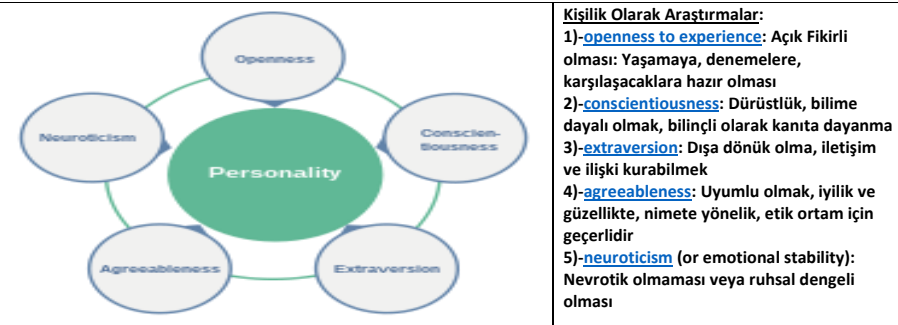
Measuring

Personality can be determined through a variety of tests. Due to the fact that personality is a complex idea, the dimensions of personality and scales of such tests vary and often are poorly defined. Two main tools to measure personality are [objective tests](#) and projective measures. Examples of such tests are the: [Big Five Inventory](#) (BFI), [Minnesota Multiphasic Personality Inventory](#) (MMPI-2), [Rorschach Inkblot test](#), [Neurotic Personality Questionnaire KON-2006](#),^[4] or [Eysenck's Personality Questionnaire](#) (EPQ-R). All of these tests are beneficial because they have both [reliability](#) and [validity](#), two factors that make a test accurate. "Each item should be influenced to a degree by the underlying trait construct, giving rise to a pattern of positive intercorrelations so long as all items are oriented (worded) in the same direction."^[5] A recent, but not well-known, measuring tool that psychologists use is the [16PF](#). It measures personality based on Cattell's 16-factor theory of personality. Psychologists also use it as a clinical measuring tool to diagnose psychiatric disorders and help with prognosis and therapy planning.^[6]

Personality is frequently broken into factors or dimensions, statistically extracted from large questionnaires through [factor analysis](#). When brought back to two dimensions, often the dimensions of introvert-extrovert and neuroticism (emotionally unstable-stable) are used as first proposed by Eysenck in the 1960s.^[7]

Five-factor inventory

Kişilik grupları: açık fikir, dürüstlük, dışa dönük, uyumlu ve ruhsal dengeli kişilikler

Şekil 1: Kişilik Gruplarının sunulması

The Big Five personality traits

Many factor analyses found what is called the **Big Five**, which are **openness to experience**, **conscientiousness**, **extraversion**, **agreeableness**, and **neuroticism** (or emotional stability), known as "OCEAN". These components are generally stable over time, and about half of the variance appears to be attributable to a person's genetics rather than the effects of one's environment.^{[8][9]}

Some research has investigated whether the relationship between happiness and extraversion seen in adults also can be seen in children. The implications of these findings can help identify children who are more likely to experience episodes of depression and develop types of treatment that such children are likely to respond to. In both children and adults, research shows that genetics, as opposed to environmental factors, exert a greater influence on happiness levels. Personality is not stable over the course of a lifetime, but it changes much more quickly during childhood, so personality constructs in children are referred to as temperament. Temperament is regarded as the precursor to personality.^[10]

Another interesting finding has been the link found between acting **extraverted** and positive affect. Extraverted behaviors include acting talkative, assertive, adventurous, and outgoing. For the purposes of this study, positive affect is defined as experiences of happy and enjoyable emotions.^[11] This study investigated the effects of acting in a way that is counter to a person's dispositional nature. In other words, the study focused on the benefits and drawbacks of introverts (people who are shy, socially inhibited, and non-aggressive) acting extraverted, and of extraverts acting introverted. After acting extraverted, introverts' experience of positive affect increased^[11] whereas extraverts seemed to experience lower levels of positive affect and suffered from the phenomenon of ego depletion. **Ego depletion**, or cognitive fatigue, is the use of one's energy to overtly act in a way that is contrary to one's inner disposition. When people act in a contrary fashion, they divert most, if not all, (cognitive) energy toward regulating this foreign style of behavior and attitudes. Because all available energy is being used to maintain this contrary behavior, the result is an inability to use any energy to make important or difficult decisions, plan for the future, control or regulate emotions, or perform effectively on other cognitive tasks.^[11]

One question that has been posed is why extroverts tend to be happier than introverts. The two types of explanations that attempt to account for this difference are instrumental theories and temperamental theories.^[8] The instrumental theory suggests that extraverts end up making choices that place them in more positive situations and they also react more strongly than introverts to positive situations. The temperamental theory suggests that extroverts have a disposition that generally leads them to experience a higher degree of positive affect. In their study of extraversion, Lucas and Baird^[8] found no statistically significant support for the instrumental theory but did, however, find that extraverts generally experience a higher level of positive affect. Research has been done to uncover some of the mediators that are responsible for the correlation between extraversion and happiness. **Self-esteem** and **self-efficacy** are two such mediators.

Self-efficacy is one's belief about abilities to perform up to personal standards, the ability to produce desired results, and the feeling of having some ability to make important life decisions.^[12] Self-efficacy has been found to be related to the personality traits of extraversion and subjective well-being.^[12]

Self-efficacy, however, only partially mediates the relationship between extraversion (and neuroticism) and subjective happiness.^[12] This implies that there are most likely other factors that mediate the relationship between subjective happiness and personality traits. **Self-esteem** maybe another similar factor. Individuals with a greater degree of confidence about themselves and their abilities seem to have both higher degrees of subjective well-being and higher levels of extraversion.^[13]

Other research has examined the phenomenon of **mood maintenance** as another possible mediator. **Mood maintenance** is the ability to maintain one's average level of happiness in the face of an ambiguous situation – meaning a situation that has the potential to engender either positive or negative emotions in different individuals. It has been found to be a stronger force in extroverts.^[14] This means that the happiness levels of extraverted individuals are less susceptible to the influence of external events. This finding implies that extraverts' positive moods last longer than those of introverts.^[14]

Developmental biological model

Modern conceptions of personality, such as the [Temperament and Character Inventory](#) have suggested four basic temperaments that are thought to reflect basic and automatic responses to danger and reward that rely on associative learning. The four temperaments, *harm avoidance*, *reward dependence*, *novelty-seeking* and *persistence*, are somewhat analogous to ancient conceptions of melancholic, sanguine, choleric, phlegmatic personality types, although the temperaments reflect dimensions rather than distance categories.

The harm avoidance trait has been associated with increased reactivity in insular and amygdala salience networks, as well as reduced 5-HT₂ receptor binding peripherally, and reduced GABA concentrations. Novelty seeking has been associated with reduced activity in insular salience networks increased striatal connectivity. Novelty seeking correlates with dopamine synthesis capacity in the striatum and reduced auto receptor availability in the midbrain. Reward dependence has been linked with the [oxytocin](#) system, with increased concentration of plasma oxytocin being observed, as well as increased volume in oxytocin-related regions of the [hypothalamus](#). Persistence has been associated with increased striatal-mPFC connectivity, increased activation of ventral striatal-orbitofrontal-anterior cingulate circuits, as well as increased salivary amylase levels indicative of increased noradrenergic tone.^[15]

Environmental influences

It has been shown that personality traits are more malleable by environmental influences than researchers originally believed.^[16] Personality differences predict the occurrence of life experiences.^[16]

One study has shown how the home environment, specifically the types of parents a person has, can affect and shape their personality. Mary Ainsworth's [strange situation](#) experiment showcased how babies reacted to having their mother leave them alone in a room with a stranger. The different styles of attachment, labeled by Ainsworth, were Secure, Ambivalent, avoidant, and disorganized. Children who were securely attached tend to be more trusting, sociable, and are confident in their day-to-day life. Children who were disorganized were reported to have higher levels of anxiety, anger, and risk-taking behavior.^[17]

[Judith Rich Harris](#)'s group socialization theory postulates that an individual's peer groups, rather than parental figures, are the primary influence of personality and behavior in adulthood. Intra- and intergroup processes, not dyadic relationships such as parent-child relationships, are responsible for the transmission of culture and for environmental modification of children's personality characteristics. Thus, this theory points at the peer group representing the environmental influence on a child's personality rather than the parental style or home environment.^[18]

Tessuya Kawamoto's *Personality Change from Life Experiences: Moderation Effect of Attachment Security* talked about some significant laboratory tests. The study mainly focused on the effects of life experiences on change in personality and life experiences. The assessments suggested that "the accumulation of small daily experiences may work for the personality development of university students and that environmental influences may vary by individual susceptibility to experiences, like attachment security".^[19]

Some studies suggest that a shared family environment between siblings has less influence on personality than individual experiences of each child. Identical twins have similar personalities largely because they share the same genetic makeup rather than their shared environment.^[20]

Cross-cultural studies

There has been some recent debate over the subject of studying personality in a different culture. Some people think that personality comes entirely from culture and therefore there can be no meaningful study in cross-culture study. On the other hand, many believe that some elements are shared by all cultures and an effort is being made to demonstrate the cross-cultural applicability of "the Big Five".^[21]

Cross-cultural assessment depends on the universality of personality traits, which is whether there are common traits among humans regardless of culture or other factors. If there is a common foundation of personality, then it can be studied on the basis of human traits rather than within certain cultures. This can be measured by comparing whether assessment tools are measuring similar constructs across countries or cultures. Two approaches to researching personality are looking at emic and etic traits. Emic traits are constructs unique to each culture, which are determined by local customs, thoughts, beliefs, and characteristics. Etic traits are considered universal constructs, which establish traits that are evident across

cultures that represent a biological basis of human personality.^[22] If personality traits are unique to the individual culture, then different traits should be apparent in different cultures. However, the idea that personality traits are universal across cultures is supported by establishing the Five-Factor Model of personality across multiple translations of the NEO-PI-R, which is one of the most widely used personality measures.^[23] When administering the NEO-PI-R to 7,134 people across six languages, the results show a similar pattern of the same five underlying constructs that are found in the American factor structure.^[23] Similar results were found using the Big Five Inventory (BFI), as it was administered in 56 nations across 28 languages. The five factors continued to be supported both conceptually and statistically across major regions of the world, suggesting that these underlying factors are common across cultures.^[24] There are some differences across culture, but they may be a consequence of using a lexical approach to study personality structures, as language has limitations in translation and different cultures have unique words to describe emotion or situations.^[23] Differences across cultures could be due to real cultural differences, but they could also be consequences of poor translations, biased sampling, or differences in response styles across cultures.^[24] Examining personality questionnaires developed within a culture can also be useful evidence for the universality of traits across cultures, as the same underlying factors can still be found.^[25] Results from several European and Asian studies have found overlapping dimensions with the Five-Factor Model as well as additional culture-unique dimensions.^[25] Finding similar factors across cultures provides support for the universality of personality trait structure, but more research is necessary to gain stronger support.^[23]

Historical development of concept

The modern sense of individual personality is a result of the shifts in culture originating in the [Renaissance](#), an essential element in [modernity](#). In contrast, the Medieval European's sense of [self](#) was linked to a network of social roles: "the [household](#), the [Kinship](#) network, the [guild](#), the [corporation](#) – these were the building blocks of personhood". [Stephen Greenblatt](#) observes, in recounting the recovery (1417) and career of [Lucretius'](#) poem *De rerum natura*: "at the core of the poem lay key principles of a modern understanding of the world."^[26] "Dependent on the family, the individual alone was nothing," Jacques Gélis observes.^[27] "The characteristic mark of the modern man has two parts: one internal, the other external; one dealing with his environment, the other with his attitudes, values, and feelings."^[28] Rather than being linked to a network of social roles, the modern man is largely influenced by the environmental factors such as: "urbanization, education, mass communication, industrialization, and politicization."^[28] In 2006, for example, scientists reported a relationship between personality and political views as follows: "Preschool children who 20 years later were relatively liberal were characterized as: developing close relationships, self-reliant, energetic, somewhat dominating, relatively under-controlled, and resilient. Preschool children subsequently relatively conservative at age 23 were described as: feeling easily victimized, easily offended, indecisive, fearful, rigid, inhibited, and relatively over-controlled and vulnerable."^[29]

Temperament and philosophy

[William James](#) (1842–1910) argued that **temperament** explains a great deal of the controversies in the history of philosophy by arguing that it is a very influential premise in the arguments of philosophers. Despite seeking only impersonal reasons for their conclusions, James argued, the temperament of philosophers influenced their philosophy. Temperament thus conceived is tantamount to a bias. Such bias, James explained, was a consequence of the trust philosophers place in their own temperament. James thought the significance of his observation lay on the premise that in philosophy an objective measure of success is whether philosophy is peculiar to its philosopher or not, and whether a philosopher is dissatisfied with any other way of seeing things or not.^[30]

Mental make-up

James argued that temperament may be the basis of several divisions in academia, but focused on philosophy in his 1907 lectures on [Pragmatism](#). In fact, James' lecture of 1907 fashioned a sort of trait theory of the empiricist and rationalist camps of philosophy. As in most modern trait theories, the traits of each camp are described by James as distinct and opposite, and maybe possessed in different proportions on a continuum, and thus characterize the personality of philosophers of each camp. The "mental make-up" (i.e. personality) of rationalist philosophers is described as "tender-minded" and "going by "principles", and that of empiricist

philosophers is described as "tough-minded" and "going by "facts." James distinguishes each not only in terms of the philosophical claims they made in 1907, but by arguing that such claims are made primarily on the basis of temperament. Furthermore, such categorization was only incidental to James' purpose of explaining his pragmatist philosophy and is not exhaustive.^[30]

Empiricists and rationalists

According to James, the *temperament* of [rationalist](#) philosophers differed fundamentally from the *temperament* of [empiricist](#) philosophers of his day. The tendency of rationalist philosophers toward *refinement* and *superficiality* never satisfied an empiricist temper of mind. Rationalism leads to the creation of *closed systems*, and such optimism is considered shallow by the fact-loving mind, for whom perfection is far off.^[31] Rationalism is regarded as *pretension*, and a temperament most inclined to *abstraction*.^[32]

[Empiricists](#), on the other hand, stick with the external senses rather than logic. British empiricist [John Locke](#)'s (1632–1704) explanation of personal identity provides an example of what James referred to. Locke explains the identity of a person, i.e. personality, on the basis of a precise definition of identity, by which the meaning of identity differs according to what it is being applied to. The identity of a person is quite distinct from the identity of a man, woman, or substance according to Locke. Locke concludes that consciousness is personality because it "always accompanies thinking, it is that which makes everyone to be what he calls self,"^[33] and remains constant in different places at different times.

Rationalists conceived of the identity of persons differently than empiricists such as Locke who distinguished identity of substance, person, and life. According to Locke, [Rene Descartes](#) (1596–1650) agreed only insofar as he did not argue that one immaterial spirit is the basis of the person "for fear of making brutes thinking things too."^[34] According to James, Locke tolerated arguments that a soul was behind the consciousness of any person. However, Locke's successor [David Hume](#) (1711–1776), and empirical psychologists after him denied the soul except for being a term to describe the cohesion of inner lives.^[30] However, some research suggests Hume excluded personal identity from his opus *An Inquiry Concerning Human Understanding* because he thought his argument was sufficient but not compelling.^[35] [Descartes](#) himself distinguished active and passive faculties of mind, each contributing to thinking and consciousness in different ways. The passive faculty, [Descartes](#) argued, simply receives, whereas the active faculty produces and forms ideas, but does not presuppose thought, and thus cannot be within the thinking thing. The active faculty mustn't be within self because ideas are produced without any awareness of them, and are sometimes produced against one's will.^[36]

Rationalist philosopher [Benedictus Spinoza](#) (1632–1677) argued that ideas are the first element constituting the human mind, but existed only for actually existing things.^[37] In other words, ideas of non-existent things are without meaning for Spinoza, because an idea of a non-existent thing cannot exist. Further, Spinoza's rationalism argued that the mind does not know itself, except insofar as it perceives the "ideas of the modifications of body", in describing its external perceptions, or perceptions from without. On the contrary, from within, Spinoza argued, perceptions connect various ideas clearly and distinctly.^[38] The mind is not the free cause of its actions for Spinoza.^[39] Spinoza equates the will with the understanding and explains the common distinction of these things as being two different things as an error which results from the individual's misunderstanding of the nature of thinking.^[40]

Biology

The [biological basis of personality](#) is the theory that anatomical structures located in the brain contribute to personality traits. This stems from [neuropsychology](#), which studies how the structure of the brain relates to various psychological processes and behaviors. For instance, in human beings, the [frontal lobes](#) are responsible for foresight and anticipation, and the [occipital lobes](#) are responsible for processing visual information. In addition, certain physiological functions such as hormone secretion also affect personality. For example, the hormone [testosterone](#) is important for sociability, affectivity, [aggressiveness](#), and sexuality.^[21] Additionally, studies show that the expression of a personality trait depends on the volume of the brain cortex it is associated with.^[41]

Personology

Personology confers a multidimensional, complex, and comprehensive approach to personality. According to [Henry A. Murray](#), Personology is:

The branch of psychology which concerns itself with the study of human lives and the factors that influence their course which investigates individual differences and types of personality ... the science of men, taken as gross units ... encompassing "psychoanalysis" (Freud), "analytical psychology" (Jung), "individual psychology" (Adler) and other terms that stand for methods of inquiry or doctrines rather than realms of knowledge.^[42]

From a holistic perspective, personology studies personality as a whole, as a system, but at the same time through all its components, levels, and spheres.^{[43][44]}

Yorum

Başlıca ölçüm yöntemleri sunularak, kendine güvensiz olan, kuşkuculuk ötesi, ideal yapı peşinde denilerek yaklaşım yapanlar, oluşmaması ile zorbalık, dikta ve zulüm ile çözüm ararlar, ama bunlar ilk toplumsal seçim ve tercih ile dışlanırlar. Tarihte tüm resul, peygamberlerin hepsinin sevgi ve insanlık ile akıl ve gönülleri bütünlendirir ve sevgide kazanırlar. Öğütler ancak zalim ve zarar yapanlara korkunç gelebilir.

Kişilik Olarak Araştırmalar:

1)-[Openness to experience](#): Açık Fikirli olması: Yaşamaya, denemelere, karşılaşılabileceklere hazır olma durumu: Dikta yanlıları, belirli bir yapılmamasını istediği vardır, askeri yapı genel daha uygun kişilik olmaktadır. Ölmeli veya yapmalıdır. Su 100 derecede kaynar denilir, ama bu deniz yüzeyindedir. Yukarıda 98 derecede kaynar diyen kişi eğer dikta için 100 derece ise kabul edilemez durumdur.

1960 Darbesini inceleme Komisyonu için, 1980 Darbesi gibi mahkeme edilmemesi, suçlu bulunmaması, bu dönemde birçok partinin bu harekâtı desteklemesi ve İnönü Hayranlığı temelinde en düşük bir yaklaşım ile aklanması söz konusu edilmiştir. Nereden biliniyor denilirse, öngörülen tazminat bunun ispatıdır. İnönü buna karşı olması ayrıdır, ancak politik boşluğu doldurması ayrı bir yaklaşımdır, karıştırılmamalıdır.

2)-[Conscientiousness](#): Dürüstlük, bilime dayalı olmak, bilinçli olarak kanıtı dayanma: Dikta kendi açısından bir dürüstlük algısı vardır. *Bir sağdan, bir soldan idam ettik, dengeyi sağladık denilmesi* kendi diktaya göre dürüstlüktür. 1960 Darbesinde 15 kişi idam edilmesi için planlandığı, Başbakan, Dış İşleri ve Maliye temel bir Devleti yapan unsurlar olduğu için yok edilmelidirler. Arkasından Tahkikat Komisyonu, Diktaya karşı olanlar, lider pozisyonunda olanlar da idam sonra müebbet olmuşlardır. Bu dikta için bir kendi içinde tutarlılık denilmiştir.

Hukuken bir karşılık olarak hesaplanan meblağ, 1960 darbesini aklamaktır. Samet Ocakoğlu'nun Tazminat Davası, Yargıtay Kanun çıkması gerekli görüşü ile askıya alınmış iken, bu Mahkeme Kararının dışlanması bile, kendi bakışlarına göre yapılanmanın olduğu anlaşılmaktadır. Dikta dışı daima reklam şeklinde yaklaşım ile, adalet, eşitlik ve hakkın teslimi der, bu şekilde zorbalığı, hukuksuzluğu gizlemeye çalışır. Birisine yalan iftira eden kişiye verilen tazminat tutarı olması, anlamı, yorumu, kabul edilemezdir. Ayrıca zenginlik sağlamamalı denilirse, zenginlere verilen para onları zengin yapmaz, bir hayırlı iş için kullanırlar. Akşitler üniversite kurmayı planlamaktadırlar.

3)-[Extraversion](#): Dışa dönük olma, iletişim ve ilişki kurabilmek: Bir kararın, kabul edilebilir, Kanunlara dayalı olması, olayın ağırlığına uygun olması gibi birçok faktörlere dayanması gerekir. Bir kararı, komisyon gerçek dayanıklı olduğu yasalara değil, başka usullere dayanması da kabul edilemezdir. Dikta bu açıdan, Uluslararası davalar açılması, İnsan Hakları Mahkemelerine başvurulması en korktuğu yaklaşımlardır. Bu açıdan Global güçlerden avans almayı severler, isterler.

4)-[Agreeableness](#): Uyumlu olmak, iyilik ve güzellikte, nimete yönelik, etik ortam için geçerlidir: Dikta hukuka uygun olmadığı için, kararlarında uyumlu olmaması, isteğe göre değişik olması ile huzursuzluğun kaynağı olurlar.

5)-[Neuroticism](#) (or emotional stability): Nevrotik olmaması veya ruhsal dengeli olması beklenmez. 1960 Diktası her türlü hakaret, aşağılama, işkence ve sonuçta idam ile hücre hapsi dahil hepsini uygulamıştır.

ÖZET: Dikta, "*İnsanlığa karşı işlenen suç olarak mahkeme görmeli*", 1980 darbesi gibi yargılanmalıdır.

Etkileyen faktörler olarak:

- **Developmental biological model:** Gelişimsel biyolojik model: Yaş ile olgunlaşma boyutudur. Ancak belirli kişilik değişimi ve gelişimi istenmelidir, memnun olan için değişim beklenilmez, o durumda sabit kalır. Dikta kendisini en gelişmiş görür, halkı gütmek ve doğruyu yaptırmak olarak görerek zulüm yapar.
- **Environmental influences:** Çevresel etkileşimler: Göçmenler varlıklarını korumak için, kabile kültürüne dönerler, bu yaşam ve varlık için gereklidir. Durum ve şartlara göre müdahale etmek zorunda kaldık darbelerin gerekçesidir. Memleketi barış ve kalkınma için darbe yaptık denilir.
- **Cross-cultural studies:** Karşı kültürel durumlar: Bireyler bazı şeylere sahip olmak için hayranlık duyabilirler onu uyarırlar. Mutlaka üst yurtdışı destek alınır. "*Darbeyi bizim çocuklar yapmış*" Amerikan sefirinin sözüdür.
- **Historical development of concept:** Tarihsel gelişim boyutudur. Her 10 yılda bir darbe öngörülmesi, halktaki sapmalar olarak belirtilir.
- **Temperament and philosophy:** Mizacı, tutum ve davranışı ile felsefesi: Gerekçe ve dayanakların sunulması. Darbe bir millete demokrasi ve kalkınma için getirildi denilir, karşı çıkanlar düşmandır, çünkü buna ters düşmektedirler.
- **Mental make-up:** Akıl ve mantığa dayandırmak. Darbeye karşı çıkmak yerine ona uymak evladır, dediği yapılmalıdır. Komisyon yaklaşımı bunu andırmaktadır.
- **Empiricists and rationalists:** Uygulamacı ve akılcı davranışlar. İstiklal Savaşında akılcı olan Atatürk'e inanmamaktan geçmektedir. 150 sürgüne gönderilenler bu düşüncede olanlardır. 1960 Mahkemesi bu amaçla kurulmuştur. TBMM Yüce Divan etkisi, Anayasal yetki olmasına karşın, bir tebligat ile başka kuruma, "*sizi tıkan kuvvet böyle istiyor*" diyen Mahkeme Başkanına verilmiştir. Daha sonra da Anayasa Mahkemesinin daimi üyeleri olmuşlardır.
- **Biology:** Yapısal durumları, engellilerin farklı bakışı olması doğaldır. Askeri yapı, emir komuta zincirini kolay uygulamaktadır. Anayasa'nın 137. Emri, suç unsuru emir bile olsa uygulanamaz, yaklaşımı Nurnberg kotları ve daha sonra İnsan Haklarına konularak, 2. Dünya Askerlerinin yargılanması olanaklı olmuştur. 1980 için geçerli iken, 1960 için uygulanmaması anlaşılır değildir.
- **Personology:** Kişilik Bilimine göre uyarlanma, açıklanması. Darbecilerin bir yüksek nörotik ve kendine güvenme boyutu ile yüce kavramlarda olduklarını sanmaları doğaldır. Memleketi kurtarmaktadırlar.

Burada dikta daima zamanında üst tutulurken, yaptıkları zulüm nedeniyle yargılanmalı ve tarihe ibret olarak geçmelidirler.

16PF Questionnaire (Wikipedia)¹⁷

The **Sixteen Personality Factor Questionnaire (16PF)** is a self-report [personality test](#) developed over several decades of empirical research by [Raymond B. Cattell](#), Maurice Tatsuoka and Herbert Eber. The 16PF provides a measure of [personality](#) and can also be used by psychologists, and other [mental health](#) professionals, as a clinical instrument to help diagnose [psychiatric disorders](#), and help with [prognosis](#) and [therapy](#) planning. The 16PF can also provide information relevant to the clinical and counseling process, such as an individual's capacity for insight, self-esteem, cognitive style, internalization of standards, openness to change, capacity for empathy, level of interpersonal trust, quality of attachments, interpersonal needs, attitude toward authority, reaction toward dynamics of power, frustration tolerance, and coping style. Thus, the 16PF instrument provides clinicians with a normal-range measurement of [anxiety](#), adjustment, emotional stability and

behavioral problems. Clinicians can use 16PF results to identify effective strategies for establishing a working alliance, to develop a therapeutic plan, and to select effective therapeutic interventions or modes of treatment.^[1] It can also be used within other areas of [psychology](#), such as career and occupational selection.^[2]

Beginning in the 1940s, Cattell used several techniques including the new statistical technique of common [factor analysis](#) applied to the English-language trait lexicon to elucidate the major underlying dimensions within the normal personality sphere. This method takes as its starting point the matrix of [inter-correlations](#) between these variables in an attempt to uncover the underlying source traits of human personality.^[3] Cattell found that personality structure was hierarchical, with both primary and secondary stratum level traits.^[4] At the primary level, the 16PF measures 16 primary trait constructs, with a version of the [Big Five secondary traits](#) at the secondary level.^{[5][6][7]} These higher-level factors emerged from factor-analyzing the 16 x 16 intercorrelation matrix for the sixteen primary factors themselves. The 16PF yields scores on primary and second-order "global" traits, thereby allowing a multilevel description of each individual's unique personality profile. A listing of these trait dimensions and their description can be found [below](#). Cattell also found a third-stratum of personality organization that comprised just two overarching factors.^{[8][9]}

The measurement of normal personality trait constructs is an integral part of Cattell's comprehensive theory of intrapersonal psychological variables covering individual differences in cognitive abilities, normal personality traits, abnormal (psychopathological) personality traits, dynamic motivational traits, mood states, and transitory emotional states^[10] which are all taken into account in his behavioral specification/prediction equation.^[11] The 16PF has also been translated into over 30 languages and dialects and is widely used internationally.^{[12][13]}

Cattell and his co-workers also constructed downward extensions of the 16PF – parallel personality questionnaires designed to measure corresponding trait constructs in younger age ranges, such as the High School Personality Questionnaire (HSPQ) – now the Adolescent Personality Questionnaire (APQ) for ages 12 to 18 years,^[14] the Children's Personality Questionnaire (CPQ),^[15] the Early School Personality Questionnaire (ESPQ),^[16] as well as the Preschool Personality Questionnaire (PSPQ).^[17]

Cattell also constructed (T-data) tests of cognitive abilities such as the Comprehensive Ability Battery (CAB) – a multidimensional measure of 20 primary cognitive abilities,^[18] as well as measures of non-verbal visuo-spatial abilities, such as the three scales of the [Culture-Fair Intelligence Test](#) (CFIT),^[19] in addition, Cattell and his colleagues constructed objective (T-data) measures of dynamic motivational traits including the Motivation Analysis Test (MAT),^[20] the School Motivation Analysis Test (SMAT),^[21] as well as the Children's Motivation Analysis Test (CMAT).^{[22][23]} As for the mood state domain, Cattell and his colleagues constructed the Eight State Questionnaire (8SQ), a [self-report](#) (Q-data) measure of eight clinically important emotional/mood states, labeled Anxiety, Stress, Depression, Regression, Fatigue, Guilt, Extraversion, and Arousal.^[24]

Outline[\[edit\]](#)

The most recent edition of the *Sixteen Personality Factor Questionnaire* (16PF), released in 1993, is the fifth edition (16PF5e) of the original instrument.^{[25][26]} The self-report instrument was first published in 1949; the second and third editions were published in 1956 and 1962, respectively; and the five alternative forms of the fourth edition were released between 1967 and 1969.^[27]

The goal of the fifth edition revision in 1993 was to:

- update, improve, and simplify the language used in the test items;
- simplify the answer format.
- develop new validity scales.
- improve the psychometric properties of the test, including new reliability and validity data; and
- develop a new standardization sample (of 10,000 people) to reflect the current U.S. Census population.

The *16PF Fifth Edition* contains 185 multiple-choice items which are written at a fifth grade reading level. Of these items, 76% were from the four previous 16PF editions, although many of them were re-written to simplify or update the language. The item content typically sounds non-threatening and asks simple questions about daily behavior, interests, and opinions.

Item format

A characteristic of the 16PF items is that, rather than asking respondents to self-assess their personality as some instruments do (e.g., "I am a warm and friendly person; I am not a worrier; I am an even-tempered person."), they tend instead to ask about daily, concrete situations, e.g.:

- When I find myself in a boring situation, I usually "tune out" and daydream about other things. True/False.
- When a bit of tact and convincing is needed to get people moving, I'm usually the one who does it. True/False.

Cattell argued that self-ratings relate to self-image, and are affected by self-awareness, and defensiveness about one's actual traits. The 16PF provides scores on 16 primary personality scales and five global personality scales, all of which are bi-polar (both ends of each scale have a distinct, meaningful definition). The instrument also includes three validity scales:

- a bi-polar Impression Management (IM) scale,
- an Acquiescence (ACQ) scale, and
- an Infrequency (INF) scale.

The Impression Management (IM) scale is a bipolar scale with high scores reflecting a preponderance of socially desirable responses and low scores reflecting a preponderance of socially undesirable responses. Possible reasons for an extremely high Impression Management score include: the examinee may actually behave in highly socially desirable ways, and responses are accurate self-descriptions; responses reflect an unconscious distortion consistent with the examinee's self-image but not with their behavior; or deliberate self-presentation as behaving in a highly socially desirable manner. A low impression management score suggests an unusual willingness to admit undesirable attributes or behaviors and can occur when an examinee is unusually self-critical, discouraged, or under stress.

The Acquiescence (ACQ) scale's purpose is to index the degree to which the examinee agreed with items regardless of what was being asked. A high score might indicate that the examinee misunderstood the item content, responded randomly, has an unclear self-image, or had a "yea-saying" response style.

The Infrequency (INF) scale comprises the most statistically infrequent responses on the test, which are all middle (b) responses and appear in the test booklet with a question mark. A score above the 95th percentile may indicate that the examinee had trouble reading or comprehending the questions, responded randomly, experienced consistent indecisiveness about the a or c response choice, or tried to avoid making the wrong impression by choosing the middle answer rather than one of the more definitive answers.

Administration

Administration of the test takes about 35–50 minutes for the paper-and-pencil version and about 30 minutes by computer. The test instructions are simple and straightforward, and the test is un-timed; thus, the test is generally self-administrable and can be used in either an individual or a group setting. The 16PF test was designed for adults at least age 16 and older, but there are also parallel tests for various younger age ranges (e.g., the 16PF Adolescent Personality Questionnaire^[14]).

The *16PF Questionnaire* has been translated into more than 30 languages and dialects.^[13] Thus the test can be administered in different languages, scored based on either local, national, or international normative samples, and computerized interpretive reports provided in about 23 different languages. The test has generally been

culturally adapted (rather than just translated) in these countries, with local standardization samples plus reliability and validity information collected locally and presented in individual manuals.

Scoring

The test can be hand-scored using a set of scoring keys, or computer-scored by mailing-in or faxing-in the answer sheet to the publisher IPAT. There is also a software system that can be used to administer, score, and provide reports on the test results directly in the professional's office; and an Internet-based system that can also provide administration, scoring, and reports in a range of different languages.

After the test has been administered there is a total score computed from each of the 16 personality factors. These totals have been created in a way to correlate to the sten scale.^[28] Scores on the 16PF are presented on a 10-point scale, or standard-ten scale. The sten scale has a mean of 5.5 and a standard deviation of 2, with scores below 4 considered low and scores above 7 considered high.^[29] The sten scales are bipolar, meaning that each end of the scale has a distinct definition and meaning. Because bipolar scales are designated with "high" or "low" for each factor, a high score should not be considered to reflect a positive personality characteristic and a low score should not be considered to reflect a negative personality characteristic.

Interpretation

Cattell and Schuerger provided six steps that outline how they recommend interpreting the results of the 16PF:^[30]

1. Consider the context of the assessment.
2. Evaluate the Response Style Indexes by first checking responses on Factor B, and then looking at scores on the Infrequency, Impression Management, and Acquiescence scales.
3. Evaluate the Global Scale scores.
4. Evaluate the Primary Scales in the context of the Global Scales
5. Consider scale interactions
6. Integrate 16PF results in relation to the assessment question

There are about a dozen computer-generated interpretive reports that can be used to help interpret the test for different purposes, for example:

- Career Development Report
- Karson Clinical Report
- Cattell Comprehensive Personality Interpretation
- Teamwork Development Report,
- Management Potential Report,
- Security Selection Report
- Leadership Coaching Report

There are also many books that help with test interpretation, for example,

- *16PF Interpretation in Clinical Practice* (Karson, Karson, & O'Dell, 1997),^[31]
- *The 16PF: Personality in Depth* (Cattell, H.B., 1989),^[32] and
- *Essentials of the 16PF* (Cattell, H.E. & Schuerger, J.M, 2003)^[33]

The 16PF traits are also included in the *Psychological Evaluation Questionnaire (PEQ)*, which combines measures of both normal and abnormal personality traits into one test (Cattell, Cattell, Cattell, Russell, & Bedwell, 2003)^[30]

Raymond Cattell's 16 Personality Factors

Below is a table outlining the personality traits measured by the 16PF Questionnaire.

Descriptors of low range	Primary factor	Descriptors of high range
Impersonal, distant, cool, reserved, detached, formal, aloof	Warmth (A)	Warm, outgoing, attentive to others, kindly, easygoing, participating, likes people

Concrete-thinking, less intelligent, lower general mental capacity, unable to handle abstract problems	Reasoning (B)	Abstract-thinking, more intelligent, bright, higher general mental capacity, fast-learner
Reactive emotionally, changeable, affected by feelings, emotionally less stable, easily upset	Emotional Stability (C)	Emotionally stable, adaptive, mature, faces reality calmly
Deferential, cooperative, avoids conflict, submissive, humble, obedient, easily led, docile, accommodating	Dominance (E)	Dominant, forceful, assertive, aggressive, competitive, stubborn, bossy
Serious, restrained, prudent, taciturn, introspective, silent	Liveliness (F)	Lively, animated, spontaneous, enthusiastic, happy-go-lucky, cheerful, expressive, impulsive
Expedient, nonconforming, disregards rules, self-indulgent	Rule-Consciousness (G)	Rule-conscious, dutiful, conscientious, conforming, moralistic, staid, rule-bound
Shy, threat-sensitive, timid, hesitant, intimidated	Social Boldness (H)	Socially bold, venturesome, thick-skinned, uninhibited
Utilitarian, objective, unsentimental, tough-minded, self-reliant, no-nonsense, rough	Sensitivity (I)	Sensitive, aesthetic, sentimental, tender-minded, intuitive, refined
Trusting, unsuspecting, accepting, unconditional, easy	Vigilance (L)	Vigilant, suspicious, skeptical, distrustful, oppositional
Grounded, practical, prosaic, solution oriented, steady, conventional	Abstractedness (M)	Abstract, imaginative, absentminded, impractical, absorbed in ideas
Forthright, genuine, artless, open, guileless, naive, unpretentious, involved	Privateness (N)	Private, discreet, nondisclosing, shrewd, polished, worldly, astute, diplomatic
Self-assured, unworried, complacent, secure, free of guilt, confident, self-satisfied	Apprehension (O)	Apprehensive, self-doubting, worried, guilt-prone, insecure, worrying, self-blaming
Traditional, attached to familiar, conservative, respecting traditional ideas	Openness to Change (Q1)	Open to change, experimental, liberal, analytical, critical, freethinking, flexibility
Group-oriented, affiliative, a joiner and follower dependent	Self-Reliance (Q2)	Self-reliant, solitary, resourceful, individualistic, self-sufficient
Tolerates disorder, unexacting, flexible, undisciplined, lax, self-conflict, impulsive, careless of social rules, uncontrolled	Perfectionism (Q3)	Perfectionistic, organized, compulsive, self-disciplined, socially precise, exacting will power, control, self-sentimental
Relaxed, placid, tranquil, torpid, patient, composed low drive	Tension (Q4)	Tense, high-energy, impatient, driven, frustrated, over-wrought, time-driven

Primary Factors and Descriptors in Cattell's 16 Personality Factor Model (Adapted from Conn & Rieke, 1994).

Relationship to five-factor models

In the Fourth and Fifth Editions of the 16PF, there were five global factors that seem to correspond fairly closely to the "Big Five personality traits".^[34] The Big Five (BF) trait of [Openness](#) seems to be related to 16PF Openness/Tough-mindedness, The BF trait of [Conscientiousness](#) to the 16PF Self-Control, the BF [Extraversion](#) to the 16PF Extraversion, the BF [Agreeableness](#)/Dis-Agreeableness to the 16PF

Independence/Accommodation, and the BF [Neuroticism](#) to the 16PF Anxiety.^[35] In fact, the development of the Big-Five factors began in 1963 with W.T. Norman factor-analyzing responses to the same items as the 16PF, replicating Cattell's work and suggested that five factors would be sufficient.^[36]

However, one big technical difference between Cattell's five Global Factors and popular five-factor models was Cattell's insistence on using [oblique](#) rotation in the factor analysis whereas [Goldberg](#) and Costa & McCrae used [orthogonal](#) rotation in their factor analysis. Oblique rotation allows the factors to correlate with each other, whereas orthogonal rotation restricts the factors from correlating with each other. Although personality traits are thought to be correlated, using orthogonal factor analysis makes the factors easier to understand and to work on statistically in research. This is one of the reasons the Big-Five traits have definitions that are different from the 16PF global factors. For example, as seen in the table below, in Cattell's model the primary personality trait of Dominance (Factor E) is strongly located in the Independence/Accommodation global factor which represents a quality of fearless, original thinking and forceful, independent actions. However, other popular big five models consider Dominance as a [facet](#) of several Big-Five traits, including Extraversion, Disagreeableness, and Conscientiousness. Thus Dominance is spread across a range of Big-Five factors with little influence on any one (Cattell & Mead, 2008). Below is a table that shows how the 16 primary factors are related to the five global factors of the 16 Personality Factor theory. Compare with the [Hierarchical Structure of the Big Five](#). Also, note that factor B is considered separate from the other factors because it is not a part of the hierarchical structure of personality in the same way as the other factors.^[citation needed]

Factor analytic strategy

Assumptions shared by standardized personality tests, simply stated, are that humans possess characteristics or traits that are stable, vary from individual to individual, and can be measured.^{[37][38]} Factor analysis is a statistical procedure for reducing the redundancy in a set of intercorrelated scores. One major technique of factor analysis, the principal-components method, finds the minimum number of common factors that can account for an interrelated set of scores.^{[37][39]} Cattell's goal was to empirically determine and measure the essence of personality.^[37] Cattell used factor analysis to reduce thousands of psychological traits into what he believed to be 16 of the basic dimensions, or source traits of human personality. As a result, he created the 16PF personality test.^{[37][38]}

16PF global and primary factors

Introversion/Extraversion	Low Anxiety/High Anxiety	Receptivity/Tough-Mindedness	Accommodation/Independence	Lack of Restraint/Self-Control	
A: Reserved/Warm	C: Emotionally Stable/Reactive	A: Warm/Reserved	E: Deferential/Dominant	F: Serious/Lively	B: Problem-Solving
F: Serious/Lively	L: Trusting/Vigilant	I: Sensitive/Unsentimental	H: Shy/Bold	G: Expedient/Rule-Conscious	
H: Shy/Bold	O: Self-Assured/Apprehensive	M: Abstracted/Practical	L: Trusting/Vigilant	M: Abstracted/Practical	
N: Private/Forthright	Q4: Relaxed/Tense	Q1: Open-to-Change/Traditional	Q1: Traditional/Open-to-Change	Q3: Tolerates Disorder/Perfectionist	

Q2: Self-
Reliant/Group-
Oriented

History and development

Cattell physical sciences background

The 16PF Questionnaire was created from a fairly unusual perspective among personality tests. Most personality tests are developed to measure just the pre-conceived traits that are of interest to a particular theorist or researcher. The main author of the 16PF, [Raymond B. Cattell](#), had a strong background in the physical sciences, especially chemistry and physics, at a time when the basic elements of the physical world were being discovered, placed in the periodic table, and used as the basis for understanding the fundamental nature of the physical world and for further inquiry. From this background in the physical sciences, Cattell developed the belief that all fields are best understood by first seeking to find the fundamental underlying elements in that domain, and then developing a valid way to measure and research these elements (Cattell, 1965).^[40]

Personality research author Schuerger stated that:

Cattell's goal in creating the 16PF Questionnaire was to provide a thorough, research-based map of normal personality.^[41]

When Cattell moved from the physical sciences into the field of psychology in the 1920s, he described his disappointment about finding that it consisted largely of a wide array of abstract, unrelated theories and concepts that had little or no scientific bases. He found that most personality theories were based on philosophy and on personal conjecture, or were developed by medical professionals, such as Jean Charcot and Sigmund Freud, who relied on their personal intuition to reconstruct what they felt was going on inside people, based on observing individuals with serious psycho-pathological problems. Cattell (1957)^[4] described the concerns he felt as a scientist:

"In psychology there is an ocean of spawning intuitions and comfortable assumptions which we share with the layman, and out of which we climb with difficulty to the plateaus of scientific objectivity....Scientific advance hinges on the introduction of measurement to the field under investigation....Psychology has bypassed the necessary descriptive, taxonomic, and metric stages through which all healthy sciences first must pass....If Aristotle and other philosophers could get no further by sheer power of reasoning in two thousand years of observation, it is unlikely that we shall do so now.... For psychology to take its place as an effective science, we must become less concerned with grandiose theory than with establishing, through research, certain basic laws of relationship." (p.3-5)

Thus, Cattell's goal in creating the *16PF Questionnaire* was to discover the number and nature of the fundamental traits of human personality and to develop a way to measure these dimensions. At the University of London, Cattell worked with Charles Spearman who was developing factor analysis to aid in his quest to discover the basic factors of human ability. Cattell thought that could also be applied to the area of personality. He reasoned that human personality must have basic, underlying, universal dimensions just as the physical world had basic building blocks (like oxygen and hydrogen). He felt that if the basic building blocks of personality were discovered and measured, then human behavior (e.g., creativity, leadership, altruism, or aggression) could become increasingly understandable and predictable.

Lexical Hypothesis (1936)

In 1936 [Gordon Allport](#) and H.S. Odbert hypothesized that:

Those individual differences that are most salient and socially relevant in people's lives will eventually become encoded into their language; the more important such a difference, the more likely is it to become expressed as a single word.

This statement has become known as the [Lexical Hypothesis](#), which posits that if there is a word for a trait, it must be a real trait. Allport and Odbert used this hypothesis to identify personality traits by working through two of the most comprehensive [dictionaries](#) of the English language available at the time, and extracting 18,000 personality-describing words. From this gigantic list they extracted 4500 personality-describing adjectives which they considered to describe observable and relatively permanent traits.

Cattell and his colleagues began a comprehensive program of international research aimed at identifying and mapping out the basic underlying dimensions of personality. Their goal was to systematically measure the widest possible range of personality concepts, in a belief that "all aspects of human personality which are or have been of importance, interest, or utility have already become recorded in the substance of language" (Cattell, R. B., 1943, p. 483).^[42] They wanted to include every known personality dimension in their investigation, and thus began with the largest existing compilation of personality traits (Allport and Odbert, 1936).^[43] Over time, they used factor analysis to reduce the massive list of traits by analyzing the underlying patterns among them. They studied personality data from different sources (e.g. objective measures of daily behavior, interpersonal ratings, and questionnaire results), and measured these traits in diverse populations, including working adults, university students, and military personnel. (Cattell, 1957, 1973).^{[41][44]}

16 Personality Factors identified (1949)

The 16 Personality Factors were identified in 1949 by Raymond Cattell.^[45] He believed that in order to adequately map out personality, one had to utilize L-Data (life records or observation), Q data (information from questionnaires), and T-data (information from objective tests).^[46] The development of the 16PF Questionnaire, although confusingly named, was an attempt to develop an adequate measure of T-data.

Cattell analyzed the list of 4500 adjectives and organized the list of adjectives into fewer than 171 items and asked subjects to rate people whom they knew on each of the adjectives on the list (an example of L-data because the information was gathered from observers). This allowed Cattell to narrow down to 35 terms and [factor analysis](#) in 1945, 1947 and 1948 revealed a 11 or 12 factor solution.^{[47][48][49]}

In 1949 Cattell found that there were 4 additional factors, which he believed consisted of information that could only be provided through self-rating. This process allowed the use of ratings by observers, questionnaires, and objective measurements of actual behavior.^{[44][50][51]} In 1952 the [ILLIAC](#) became available at the [University of Illinois at Urbana-Champaign](#) to be used for factor analysis.^[52]

Together the original 12 factors and the 4 covert factors made up the original 16 primary personality factors.^[53] As the five factor theory gained traction and research on the 16 factors continued, subsequent analysis identified five factors underlying the 16 factors. Cattell called these global factors.

The 16PF factorial structure resembles that of [Szondi test](#) and the [Berufsbilder test](#) (BTT), despite being based on different theories.^[54]

Analytic study and revisions of the factors (1949–2011)

Because the 16PF dimensions were developed through factor analysis, construct validity is provided by studies that confirm its factor structure. Over several decades of factor-analytic study, Cattell and his colleagues gradually refined and validated their list of underlying source traits. The search resulted in the sixteen unitary traits of the 16PF Questionnaire. These traits have remained the same over the last 50 years of research. In addition, the 16PF Questionnaire traits are part of a multi-variate personality model that provides a broader framework including developmental, environmental, and hereditary patterns of the traits and how they change across the life span (Cattell, 1973, 1979, 1980).^{[55][56]}

The validity of the factor structure of the 16PF Questionnaire (the 16 primary factors and 5 global factors) has been supported by more than 60 published studies (Cattell & Krug, 1986; Conn & Rieke, 1994; Hofer and Eber, 2002).^{[57][58][59]} Research has also supported the comprehensiveness of the 16PF traits: all dimensions on other major personality tests (e.g., the NEO Personality Inventory, the [California Psychological Inventory](#), the

Personality Research Form, and the [Myers-Briggs Type Indicator](#)) have been found to be contained within the 16PF scales in regression and factor-analytic studies (Conn & Rieke, 1994; Cattell, 1996).^[34]

Since its release in 1949, the 16PF Questionnaire has been revised four times: once in 1956, once in 1962, once in 1968, and the current version was developed in 1993. The US version of the test was also re-standardized in 2002, along with the development of forms for children and teenagers; versions for the UK, Ireland, France and the Netherlands were re-standardised in 2011. Additionally, there is a shortened form available primarily for employee selection and the questionnaire has been adapted into more than 35 languages. The questionnaire has also been validated in a range of international cultures over time [\[ubious - discuss\]](#).^[60]

The original Big Five traits

^[61] From the beginning of his research, Cattell found personality traits to have a multi-level, hierarchical structure (Cattell, 1946).^[4] The first goal of these researchers was to find the most fundamental primary traits of personality. Next they factor-analyzed these numerous primary traits to see if these traits had a structure of their own—i.e. if some of them naturally went together in self-defining, meaningful groupings.

They consistently found that the primary traits themselves came together in particular, meaningful groupings to form broader secondary or global traits, each with its own particular focus and function within personality (Cattell & Schuerger, 2003). For example, the first global trait they found was **Extraversion-Introversion**. It resulted from the natural affinity of five primary traits that defined different reasons for an individual to move toward versus away from other people (see below). They found that there was a natural tendency for these traits to go together in the real world, and to define an important domain of human behavior—social behavior. This global factor **Global Extraversion/Introversion** (the tendency to move toward versus away from interaction with others) is composed from the following primary traits:

- **Warmth (Factor A)**: the tendency to move toward others seeking closeness and connection because of genuine feelings of caring, sympathy, and concern (versus the tendency to be reserved and detached, and thus be independent and unemotional).
- **Liveliness (Factor F)**: the tendency to be high-energy, fun-loving, and carefree, and to spontaneously move towards others in an animated, stimulating manner. Low-scorers tend to be more serious and self-restrained, and to be cautious, unrushed, and judicious.
- **Social Boldness (Factor H)**: the tendency to seek social interaction in a confident, fearless manner, enjoying challenges, risks, and being the center of attention. Low-scorers tend to be shy and timid, and to be more modest and risk-avoidant.
- **Forthrightness (Factor N)**: the tendency to want to be known by others—to be open, forthright, and genuine in social situations, and thus to be self-revealing and unguarded. Low-scorers tend to be more private and unself-revealing, and to be harder to get to know.
- **Affiliative (Factor Q2)**: the tendency to seek companionship and enjoy belonging to and functioning in a group (inclusive, cooperative, good follower, willing to compromise). Low-scorers tend to be more individualistic and self-reliant and to value their autonomy.

In a similar manner, these researchers found that four other primary traits consistently merged to define another global factor which they called **Receptivity or Openness (versus Tough-Mindedness)**. This factor was made up of four primary traits that describe different kinds of openness to the world:

- Openness to sensitive feelings, emotions, intuition, and aesthetic dimensions (**Sensitivity – Factor I**)
- Openness to abstract, theoretical ideas, conceptual thinking, and imagination (**Abstractedness – Factor M**)
- Openness to free thinking, inquiry, exploration of new approaches, and innovative solutions (**Openness-to-Change – Factor Q1**) and
- Openness to people and their feelings (**Warmth – Factor A**).

Another global factor, **Self-Controlled (or conscientious) versus Unrestrained**, resulted from the natural coming together of four primary factors that define the different ways that human beings manage to control their behavior:

- **Rule-Consciousness (Factor G)** involves adopting and conscientiously following society's accepted standards of behavior
- **Perfectionism (Factor Q3)** describes a tendency to be self-disciplined, organized, thorough, attentive to detail, and goal-oriented
- **Seriousness (Factor F)** involves a tendency to be cautious, reflective, self-restrained, and deliberate in making decisions; and
- **Groundedness (Factor M)** involves a tendency to stay focused on concrete, pragmatic, realistic solutions.

Because the global factors were developed by factor-analyzing the primary traits, the meanings of the global traits were determined by the primary traits which made them up. In addition, then the global factors provide the overarching, conceptual framework for understanding the meaning and function of each of the primary traits. Thus, the two levels of personality are essentially inter-connected and inter-related.

However, it is the primary traits that provide a clear definition of the individual's unique personality. Two people might have exactly the same level of Extraversion, but still be quite different from each other. For example, they may both be at the 80% on Extraversion, and both tend to move toward others to the same degree, but they may be doing it for quite different reasons. One person might achieve an 80% on Extraversion by being high on Social Boldness (Factor H: confident, bold, talkative, adventurous, fearless [attention-seeking](#)) and on Liveliness (Factor F: high-energy, enthusiastic, fun-loving, impulsive), but Reserved (low on Factor A: detached, cool, unfeeling, objective). This individual would be talkative, bold, and impulsive but not very sensitive to others people's needs or feelings. The second Extravert might be high on Warmth (Factor A: kind, soft-hearted, caring and nurturing), and Group-Oriented (low Factor Q2: companionable, cooperative, and participating), but Shy (low on Factor H: timid, modest, and easily embarrassed). This second Extravert would tend to show quite different social behavior and be caring, considerate, and attentive to others but not forward, bold or loud—and thus have quite a different effect on his/her social environment.

Today, the global traits of personality are commonly known as the Big Five. The Big Five traits are most important for getting an abstract, theoretical understanding of the big, overarching domains of personality, and in understanding how different traits of personality relate to each other and how different research findings relate to each other. The big-five are important for understanding and interpreting an individual's personality profile mainly in getting a broad overview of their personality make-up at the highest level of personality organization. However, it is still the scores on the more specific primary traits that define the rich, unique personality make-up of any individual. These more-numerous primary traits have repeatedly been found to be the most powerful in predicting and understanding the complexity of actual daily behavior (Ashton, 1998; Goldberg, 1999; Mershon & Gorsuch, 1988; Paunonen & Ashton, 2001).^{[62][63][64][65]}

Key features

- The 16PF assessment is easy to administer, requiring only 35 to 50 minutes to complete.
- Five distinct report options give the 16PF test utility in a wide variety of settings.
- Because the relationship between the test items and the traits measured by the 16PF instrument is not obvious, it is difficult for the test-taker to deliberately tailor responses to achieve a desired outcome.
- The Couple's Counseling Report includes an easy-to-understand narrative summary of results to share with the couple.^[38]

Yorum

16PF testini yorumlamak kolay olduğu iddia edilmektedir. Konu dikta tutum ve davranışı olduğu için, zarar, zorlama ve bireyin hakkının yok sayılması kolay anlaşılır olmaktadır. Bu açıdan dikta testi yaptırırsa, mutlaka ters netice sunmalıdır.

Başlıca irdelemeler:

- **Sıcak İlişkiler (Faktör A):** Dikta sadece kendi yandaşlarını korur ve gözetir. Sıcak sözleri ise aldatmacadır. Barış, affetme gibi sunumlar, itirafçıları sağlamak içindir.
- **Yaşam Dolu olmaları (Faktör F):** Yaşam veren değil, yaşam alan yapıdadırlar. İdam olmasa bile ölümden beter etmek işleridir. İşkençe doğal boyuttur.
- **Sosyal Güçlü olma durumu (Faktör H):** Güç, zorbalık, korkutma ve kendi taraftarı olanı kollama ve gözetmedir. Sertlik gücün gereği denir ve toplumdun koparlar.
- **İleri görüşlülük (Faktör N):** Bin yıl süreceği söylenir ama ilk seçimde gideceklerini bilerek, azınlık hükümeti boyutu ile güçsüz hükümetleri sağlamaya çalışırlar.
- **Bağlı olanlar (Faktör Q2):** Destekçileri ancak %20 civarında olduğunu, olacağını bilir, buna göre bazı uygulamalar yaparlar.

Bazı hususlar onların yıkılmasını etkiler. Bunlar:

- Duygusal boyut: Halk seçtikleri kişilerin haksız yere işlemlere tabi olduğunu görerek, dikta karşıtı olacaktır. (**Hassa olmak, – Faktör I**)
- Soyut kavramlar temelinde yaklaşımlar, fikirler, düşünceler, dikta aleyhine gerçekler bile abartılması söz konusudur. (**Soyut yaklaşım – Faktör M**)
- Serbest düşünce, değişime açık olmak, yeni yaklaşımlar, dikta ise bundan korktuğu için, eskiyi kendi yapmış gibi abartır. Reklam boyutu ağırlıklıdır. (**Değişime açık olma – Faktör Q1**)
- Bireylerin duygu ve düşüncelerine açık olma: Dikta açık olduğu ifadesi reklam iken, tam tersi kapalıdır. (**Sıcak ilişkiler – Faktör A**).

Bunun yanında kendi kontrolü diktada olmaz, sıklıkla yurtdışı bir güdene bağlılık sunulmaktadır.

- **Bilinçli Kuralcılık (Faktör G):** Toplumun değil, kendi yaklaşımlarını bir kural şekline sokarlar.
- **Mükemmellece (Faktör Q3):** Her diktanın anayasa dahil ilk sözleri en ideal yapıdadır ama uygulama olmayacağı da açıktır.
- **Ciddiyet (Faktör F):** Darbe ciddi olduğu için, güç kullanılmalı, sağdan ve soldan insanları asmalıdır. 16 yaşındaki birisini bile yaşını yükselterek asabilmektedir.
- **Dayanakları (Faktör M):** Güç bende ben yaparım dayanaklarıdır.

Burada dikta tüm yaklaşımı kendi açısından görür, yorumlar, diğerleri ise bir düşman gibidir.

Tyrant (Wikipedia)¹⁸

A **tyrant** (from [Ancient Greek](#) τύραννος, *tyrannos*), in the modern [English](#) usage of the word, is an [absolute ruler](#) who is unrestrained by [law](#), or one who has [usurped](#) a legitimate ruler's sovereignty. Often portrayed as cruel, tyrants may defend their positions by resorting to [repressive](#) means.^{[1][2]} The original Greek term meant an absolute sovereign who came to power without constitutional right,^[3] yet the word had a neutral connotation during the [Archaic](#) and early [Classical](#) periods.^[4] However, Greek philosopher [Plato](#) saw *tyrannos* as a negative word, and on account of the decisive influence of philosophy on politics, its negative connotations only increased, continuing into the [Hellenistic period](#).

The philosophers [Plato](#) and [Aristotle](#) defined a tyrant as a person who rules without law, using extreme and cruel methods against both his own people and others.^{[5][6]} The [Encyclopédie](#) defined the term as a usurper of sovereign power who makes "his subjects the victims of his passions and unjust desires, which he substitutes for laws".^[7] In the late fifth and fourth centuries BC, a new kind of tyrant, one who had the support of the [military](#), arose – specifically in [Sicily](#).

One can apply accusations of tyranny to a variety of types of government:

- to government by one individual (in an [autocracy](#))
- to government by a minority (in an oligarchy, [tyranny of the minority](#))
- to government by a majority (in a democracy, [tyranny of the majority](#))

Etymology

The English noun [tyrant](#) appears in [Middle English](#) use, via [Old French](#), from the 1290s. The word derives from [Latin](#) *tyrannus*, meaning "illegitimate ruler", and this in turn from the [Greek](#) τύραννος *tyrannos* "monarch, ruler of a [polis](#)"; *tyrannos* in its turn has a [Pre-Greek](#) origin, perhaps from [Lydian](#).^{[8][9]} The final -t arises in Old French by association with the present participles in -ant.^[10]

Definition[[edit](#)]

"The word 'tyranny' is used with many meanings, not only by the Greeks but throughout the tradition of the great books."^[11] The [Oxford English Dictionary](#) offers alternative definitions: a ruler, an illegitimate ruler (a usurper), an absolute ruler (despot), or an oppressive, unjust, or cruel ruler. The term is usually applied to vicious autocrats who rule their subjects by brutal methods. Oppression, injustice, and cruelty do not have standardized measurements or thresholds.

The Greeks defined both usurpers and those inheriting rule from usurpers as tyrants.^[4] [Polybius](#) (~150 B.C.) indicated that eventually, any one-man rule (monarchy/executive) governing form would become corrupted into a tyranny.^[12]

Old words are defined by their historical usage. Biblical quotations do not use the word tyrant^[clarification needed], but express opinions very similar to those of the Greek philosophers, citing the wickedness, cruelty, and injustice of rulers.

- "Like a roaring lion or a charging bear is a wicked ruler over a poor people. A ruler who lacks understanding is a cruel oppressor, but one who hates unjust gain will enjoy a long life." Proverbs 28:15–16
- "By justice, a king gives stability to the land, but one who makes heavy extractions ruins it." Proverbs 29:4

The Greek philosophers stressed the quality of rule rather than legitimacy or absolutism. "Both Plato and Aristotle speak of the king as a good monarch and the tyrant as a bad one. Both say that monarchy, or rule by a single man, is royal when it is for the welfare of the ruled and tyrannical when it serves only the interest of the ruler. Both make lawlessness – either a violation of existing laws or government by personal fiat without settled laws – a mark of tyranny."^[11]

Enlightenment philosophers seemed to define tyranny by its associated characteristics.

- "The sovereign is called a tyrant who knows no laws but his caprice." [Voltaire](#) in a Philosophical Dictionary
- "Where Law ends Tyranny begins." Locke in Two Treatises of Government

Some authors consider that bad results are relative, and cite some tyrants as examples of such as authoritarian rule might be beneficial (for example [Mustafa Kemal Atatürk](#) of [Turkey](#)^[neutrality is disputed]) or of limited lasting harm to the country (like [Francisco Franco](#) of [Spain](#)), however there are a very subjective assessment.^[13] Those who list or rank tyrants can provide definitions and criteria for comparison or acknowledge subjectivity. Comparative criteria may include checklists or body counts. Accounting for deaths in war is problematic – war can build empires or defend the populace – it also keeps winning tyrants in power.

Qin Shi-Huang Di is the first emperor of China. He united seven separate kingdoms into a single nation. He built the Great Wall and was buried with the terra-cotta soldiers. The Chinese have mixed feelings about him. They're proud of the nation he created, but he was a maniacal tyrant. —[Gene Luen Yang](#)

Oppressive leaders have held states together ([Alexander the Great](#), [Josip Broz Tito](#)).

A modern tyrant might be objectively defined by proven violation of international criminal law such as [crimes against humanity](#).^{[14][15][16]}

[Edward Sexby's](#) 1657 pamphlet, "Killing, No Murder", [\[https://www.yorku.ca/cominel/courses/3025pdf/Killing_No_Murder.pdf\]](https://www.yorku.ca/cominel/courses/3025pdf/Killing_No_Murder.pdf) outlined 14 key traits of a tyrant, as the pamphlet was written to inspire the assassination of Oliver Cromwell, and show in what circumstances an assassination might be considered honorable. The full document mulls over and references points on the matter from early pre-Christian history, up into the 17th century when the pamphlet was writ. Of the most prevailing traits of tyranny outlined, "[Killing, No Murder](#)" emphasizes:

1. Prior military leadership service – tyrants are often former captains or generals, which allows them to assume a degree of honor, loyalty, and reputability regarding matters of state
2. Fraud over force – most tyrants are likely to manipulate their way into supreme power than force it militarily
3. Defamation and/or disbanding of formerly respectable persons, intellectuals, or institutions, and the discouragement of refined thinking or public involvement in state affairs
4. Absence or minimalization of collective input, bargaining, or debate (assemblies, conferences, etc.)
5. Amplification of military activity for the purposes of public distraction, raising new levies, or opening future business pathways
6. Tit-for-tat symbiosis in domestic relations: e.g. finding religious ideas permissible insofar as they are useful and flattering of the tyrant; finding aristocrats or the nobility laudable & honorable insofar as they are compliant with the will of the tyrant or in service of the tyrant, etc.
7. Pretenses toward inspiration from God
8. Pretenses toward a love of God and religion
9. Grow or maintain publish impoverishment as a way of removing the efficacy of the people's will

[Original 1657 text: <https://archive.org/details/killingnomurderb00sexbuoft/page/n3/mode/2up>]

In Scotland, [Samuel Rutherford's Lex Rex](#) and [Alexander Shields' A Hind Let Loose](#) were influential works of theology written in opposition to tyranny.

Historical forms

[Ancient Greek](#) and ...

[Aesymnetes](#) ...

[Populism](#) ...

[Archaic tyrants](#) ...

[Corinth](#) ...

[Athens](#) ...

[Sicilian tyrants](#) ...

[Later tyrants](#) ...

[Roman tyrants](#)...

[In the classics](#) ...

[Enlightenment](#) ...

[Lists of tyrants](#) ...

Methods of obtaining and retaining power:

[Obtaining](#) ...

[Retaining](#) ...

Yorum

Dikta etkinliğini sağlamak için çeşitli yönetim modelini benimser. Bunlar:

- Tek kişi hakimiyeti olan bir dikta türü
- Azınlığın hâkim olduğu dikta yöntemi: Ülkemizde seçimde %20 civarında oy alınması ile bu boyutlar ile karşılaşılmıştır.

[Sayfa/Page. 37](#)

- Ekseriyeti elinde tutsa bile dikta yöntemi kullanmasıdır. Seçimle iktidar olan dikta yoktur, ama iktidarda olanlardan dikta yöntemlerine başvuranlar olabilir.

Diktanın bazı felsefesi aşağıda özetlenmektedir. Öldürme vardır ama cinayet denilmez, hak etmiştir.

- 1) Askeri lider olanlar: Daha önce hükümetin üstün hizmet madalyası alan kişi olur. Fırsatı bulunca yönetimi devirir.
- 2) Asker ötesinde tüm Yönetim idaresini talep ederler. Ülkeyi kurtarma gayesi güderler.
- 3) Yalan, iftira, karalama yapılmaktadır. Gençleri asfalt yollar atına kıyma yapıp gömüldüğü, 12 ton altın ile kaçarken yakalandığı, askerleri öldürecekleri gibi sayısız iftira yapılmıştır. Mahkeme konuları da suç alınmayacak konular olup, ceza verilmiştir. Bu arada kendi yönetimlerinde, Merkez Bankasında altın rezervi 72den 24'e indiği için (?), alyans toplanır, yine yalanlar amaçları için kullanılır. Zamanımızda 128 Milyar dolar söz edilmiş, iddia ispat edilmediği için, yalan denilerek Mahkeme tarafından tazminat ödenmiş, o dönemde Merkez Bankasında 276 milyar dolar olduğu göz ardı edilmiştir.
- 4) Devamlı aşağılama, düşükler diyerek TV yaklaşımları, haber programları yapılmıştır.
- 5) Darbenin zorunlu olduğu, iktidarın meşruiyetini kaybettiği vurgulanmaktadır.
- 6) Yönetimin değişmesi ile hakları koruduğu, memleketi bataklıktan kurtardığıdır. Buna karşın gerek ise hazinenin boşaltılmasıdır. 72 ton altın 24 tona indirilmiştir.
- 7) Yaratan veya bir üstün güç tarafından atandığı iddiası yapılır. 1961 ve 1962 Anayasa girişlerinde bu yüce kavramlar gözlenmektedir. Dine karşı gibi olup, kutsallık, yücelik duygusu işlenir.
- 8) Sanki Yarattığın sevgisi ve inanişla yol göstermiştir. Türkiye'de yukarıda da söylendiği gibi, yüce duygular not edilmektedir.
- 9) Basın ve yayın kanalı ile, etkinlik ve insanların ihtiyacı gereksinim olduğu belirtilmektedir.

Bu belirtilenler dikta yönetiminde olduğu gibi Türkiye'de de aynen uygulanmıştır.

Dikta yönetimi olumsuz kişiliği olumlu olarak gösterir

OLUMLU KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	(+)	OLUMSUZ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	(-)
Doğru		Yalancı	
Dürüst		Sorumsuz	
Sorumluluk sahibi		Adil değil	
Adaletli		Bencil	
Yardımsever		Çevreye duyarlı değil	
Çevresiyle iyi iletişim kuran		Saygısız	
Çevreye duyarlı		Alaycı	
Atak		Çabuk öfkelenen	
Saygılı		Yardımlaşmayı sevmeyen	
Hoşgörülü		Hoşgörüsüz	

Dikta Yönetimi

Dikta olumsuzluğu olumlu olarak yapar:

- Yalancı, amaç için kullanır ve doğru kabul eder
- Dürüstlük, eşit zalimlikler
- Adaletsiz olmak dikta adaletidir
- Kendi tarafına yarım eder
- Kendisi dışındakine saygı duymaz
- Ciddi olduğu belirtir, ama diğerlerine alay eder, aşağılar
- Dikta dışındakilere kızar, şiddet uygular
- Saygı ister, saygısızdır
- Ancak kendi tarafına hoşgörü gösterir.

Şekil 1: Diktanın kişilik özellikleri tersten yorumlaması

Çocukluk Çağı Etik Gelişim Kohlberg

Sıklıkla erişkin dönemde sorunlar, özellikle dikta hayranlığı, çocukluk çağındaki eksikliklerden oluşmaktadır. Bunun oluşmaması için, olumsuzluklar, size hakaret edilse bile, nefret değil, bunu yapana acımak ve ibret olarak yapmamak gereklidir.

İlkokul dördüncü sınıfta karşıda oturan iri yapılı bir çocuk, bana hıncım var diye üstüme yürüdü. Kaçmadım, sadece el mesafesi uzaklığından çıkıp, bir adım geri gittim ve birden atılıp, onu ittim. Düştü, anne diye ağlayarak uzaklaştı. Bana yakışmadı dedim, niye başka davranışta bulunmadım dedim.

Bir adam, duran arabaya koşarak çarptı, araba değil, insan arabaya çarptı, ben indim, adama baktım, konversiyon reaksiyonu geçiriyordu, kendine gel diye sarstım, bu etrafta reaksiyona neden oldu. Kucakladım bir dişçi dükkânı gördüm, oraya taşımak istedim, ruhsatsız imiş. Birden 5-6 kişi elinde sopa üstüme yürüyordu. Hemen koştum, öndekine sarıldım, *Ben doktorum, hepimiz kardeşiz, niye kızdın özür dilerim dedim*. Birden oturdu, ben ne yapıyorum dedi. Ruhsatsız dükkânı korumak istemiş, adam ilgisinde değilmiş.

Kısaca sevgisizlik boyutu dikta taraftarı olanlarda öne alınmalıdır.

Lawrence Kohlberg's stages of moral development (Wikipedia)¹⁹

Lawrence Kohlberg's stages of moral development constitute an adaptation of a psychological theory originally conceived by the Swiss psychologist [Jean Piaget](#). [Kohlberg](#) began work on this topic as a psychology graduate student at the [University of Chicago](#) in 1958 and expanded upon the theory throughout his life.^{[1][2][3]}

The theory holds that [moral reasoning](#), a necessary (but not sufficient) condition for [ethical](#) behavior,^[4] has six [developmental stages](#), each more adequate at responding to moral dilemmas than its predecessor.^[5] Kohlberg followed the development of moral judgment far beyond the ages studied earlier by Piaget, who also claimed that logic and morality develop through constructive stages.^{[6][5]} Expanding on Piaget's work, Kohlberg determined that the process of moral development was principally concerned with justice and that it continued throughout the individual's life, a notion that led to dialogue on the philosophical implications of such research.^{[7][8][2]}

The six stages of moral development occur in phases of pre-conventional, conventional and post-conventional morality. For his studies, Kohlberg relied on stories such as the [Heinz dilemma](#) and was interested in how individuals would justify their actions if placed in similar moral dilemmas. He analyzed the form of moral reasoning displayed, rather than its conclusion and classified it into one of six stages.^{[2][9][10][11]}

There have been critiques of the theory from several perspectives. Arguments have been made that it emphasizes justice to the exclusion of other moral values, such as caring; that there is such an overlap between stages that they should more properly be regarded as domains or that evaluations of the reasons for moral choices are mostly *post hoc* rationalizations (by both decision makers and psychologists) of intuitive decisions.^{[12][13]}

A new field within psychology was created by Kohlberg's theory, and according to Haggbloom et al.'s study of the most eminent psychologists of the 20th century, Kohlberg was the 16th most frequently cited in introductory psychology textbooks throughout the century, as well as the 30th most eminent.^[14] Kohlberg's scale is about how people justify behaviors and his stages are not a method of ranking how moral someone's behavior is; there should be a correlation between how someone scores on the scale and how they behave. The general hypothesis is that moral behaviour is more responsible, consistent and predictable from people at higher levels.^[15]

Stages[[edit](#)]

Kohlberg's six stages can be more generally grouped into three levels of two stages each: pre-conventional, conventional and post-conventional.^{[9][10][11]} Following Piaget's constructivist requirements for a [stage model](#), as described in his [theory of cognitive development](#), it is extremely rare to regress in stages—to lose the use of higher stage abilities.^{[16][17]} Stages cannot be skipped; each provides a new and necessary perspective, more comprehensive and differentiated than its predecessors but integrated with them.^{[16][17]}

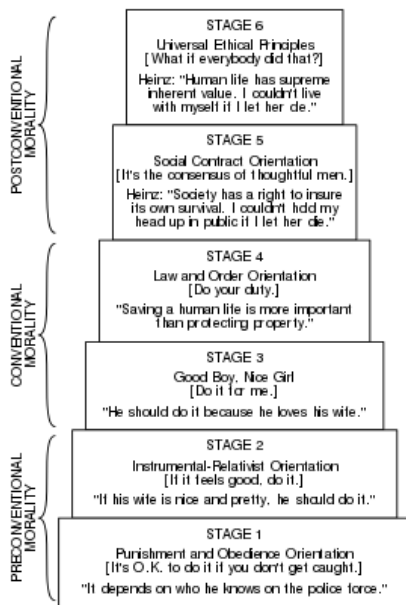
Kohlberg's Model of Moral Development

Level 1 (Pre-Conventional)

Sayfa/Page. 39

1. Obedience and punishment orientation
(How can I avoid punishment?)
2. Self-interest orientation
(What's in it for me?)
(Paying for a benefit)
Level 2 (Conventional)
3. Interpersonal accord and conformity
(Social norms)
(The good boy/girl attitude)
4. Authority and social-order maintaining orientation
(Law and order morality)
Level 3 (Post-Conventional)
5. Social contract orientation
6. Universal ethical principles
(Principled conscience)

The understanding gained in each stage is retained in later stages, but may be regarded by those in later stages as simplistic, lacking in sufficient attention to detail.

Pre-conventional

The pre-conventional level of moral reasoning is especially common in children and is expected to occur in animals, although adults can also exhibit this level of reasoning. Reasoners at this level judge the morality of an action by its direct consequences. The pre-conventional level consists of the first and second stages of moral development and is solely concerned with the self in an egocentric manner. A child with pre-conventional morality has not yet adopted or internalized society's conventions regarding what is right or wrong but instead focuses largely on external consequences that certain actions may bring. [\[9\]\[10\]\[11\]](#)

In **Stage one** (obedience and punishment driven), individuals focus on the direct consequences of their actions on themselves. For example, an action is perceived as morally wrong because the perpetrator is punished. "The last time I did that I got spanked, so I will not do it again." The worse the punishment for the act is, the more "bad" the act is perceived to be.^[18] This can give rise to an inference that even innocent victims are guilty in proportion to their suffering. It is "egocentric", lacking recognition that others' points of view are different from one's own.^[19] There is "deference to superior power or prestige".^[19]

An example of obedience and punishment driven morality would be a child refusing to do something because it is wrong and that the consequences could result in punishment. For example, a child's classmate tries to dare the child to skip school. The child would apply obedience and punishment driven morality by refusing to skip school because he would get punished.

Stage two (self-interest driven) expresses the "what's in it for me" position, in which right behavior is defined by whatever the individual believes to be in their best interest, or whatever is "convenient," but understood in a narrow way which does not consider one's reputation or relationships to groups of people. Stage two reasoning shows a limited interest in the needs of others, but only to a point where it might further the individual's own interests. As a result, concern for others is not based on loyalty or [intrinsic](#) respect, but rather a "You scratch my back, and I'll scratch yours" mentality,^[5] which is commonly described as [quid pro quo](#), a Latin term that means doing or giving something in order to get something in return. The lack of a societal perspective in the pre-conventional level is quite different from the social contract (stage five), as all actions at this stage have the purpose of serving the individual's own needs or interests. For the stage two theorist, the world's perspective is often seen as [morally relative](#). See also: [reciprocal altruism](#).

Conventional

The conventional level of moral reasoning is typical of [adolescents](#) and adults. To reason in a conventional way is to judge the morality of actions by comparing them to society's views and expectations. The conventional level consists of the third and fourth stages of moral development. Conventional morality is characterized by an acceptance of society's conventions concerning right and wrong. At this level an individual obeys rules and follows society's norms even when there are no consequences for obedience or disobedience. Adherence to rules and conventions is somewhat rigid, however, and a rule's appropriateness or fairness is seldom questioned.^{[9][10][11]}

In **Stage three** (good intentions as determined by social consensus), the self enters society by conforming to social standards. Individuals are receptive to approval or disapproval from others as it reflects society's views. They try to be a "good boy" or "good girl" to live up to these expectations,^[5] having learned that being regarded as good benefits the self. Stage three reasoning may judge the morality of an action by evaluating its consequences in terms of a person's [relationships](#), which now begin to include things like respect, gratitude, and the "[golden rule](#)". "I want to be liked and thought well of; apparently, not being naughty makes people like me." Conforming to the rules for one's social role is not yet fully understood. The intentions of actors play a more significant role in reasoning at this stage; one may feel more forgiving if one thinks that "they mean well".^[5]

In **Stage four** (authority and social order obedience driven), it is important to obey laws, [dicta](#), and [social conventions](#) because of their importance in maintaining a functioning society. Moral reasoning in stage four is thus beyond the need for individual approval exhibited in stage three. A central ideal or ideals often prescribe what is right and wrong. If one person violates a law, perhaps everyone would—thus there is an obligation and a duty to uphold laws and rules. When someone does violate a law, it is morally wrong; [culpability](#) is thus a significant factor in this stage as it separates the bad domains from the good ones. Most active members of society remain at stage four, where morality is still predominantly dictated by an outside force.^[5]

Post-conventional

The post-conventional level, also known as the principled level, is marked by a growing realization that individuals are separate entities from society, and that the individual's own perspective may take precedence over society's view; individuals may disobey rules inconsistent with their own principles. Post-conventional moralists live by their own ethical principles—principles that typically include such basic human rights as life, liberty, and justice. People who exhibit post-conventional morality view rules as useful but changeable mechanisms—ideally rules can maintain the general social order and protect human rights. Rules are not absolute dictates that must be obeyed without question. Because post-conventional individuals elevate their own moral evaluation of a situation over social conventions, their behavior, especially at stage six, can be confused with that of those at the pre-conventional level.^[20]^[citation needed]

Some theorists have speculated that many people may never reach this level of abstract moral reasoning.^[9]^[10]^[11]

In **Stage five** (social contract driven), the world is viewed as holding different opinions, rights, and values. Such perspectives should be mutually respected as unique to each person or community. Laws are regarded as [social contracts](#) rather than rigid edicts. Those that do not promote the general welfare should be changed when necessary to/that meet "the greatest good for the greatest number of people".^[10] This is achieved through [majority decision](#) and inevitable [compromise](#). [Democratic government](#) is ostensibly based on stage five reasoning.

In **Stage six** (universal ethical principles driven), moral reasoning is based on [abstract reasoning](#) using universal ethical principles. Laws are valid only insofar as they are grounded in justice, and a commitment to justice carries with it an obligation to disobey unjust laws. [Legal rights](#) are unnecessary, as social contracts are not essential for [deontic](#) moral action. Decisions are not reached [hypothetically](#) in a conditional way but rather [categorically](#) in an absolute way, as in the [philosophy of Immanuel Kant](#).^[21] This involves an individual imagining what they would do in another's shoes, if they believed what that other person imagines to be true.^[22] The resulting consensus is the action taken. In this way action is never a means but always an end in itself; the individual acts because it is right, and not because it avoids punishment, is in their best interest, expected, legal, or previously agreed upon. Although Kohlberg insisted that stage six exists, he found it difficult to identify individuals who consistently operated at that level.^[17] Touro College Researcher Arthur P. Sullivan helped support the accuracy of Kohlberg's first five stages through data analysis, but could not provide statistical evidence for the existence of Kohlberg's sixth stage. Therefore, it is difficult to define/recognize as a concrete stage in moral development.

Further stages

In his empirical studies of individuals throughout their life, Kohlberg observed that some had apparently undergone moral stage regression. This could be resolved either by allowing for moral regression or by extending the theory. Kohlberg chose the latter, postulating the existence of sub-stages in which the emerging stage has not yet been fully integrated into the personality.^[10] In particular Kohlberg noted a stage 4½ or 4+, a transition from stage four to five, that shared characteristics of both.^[10] In this stage the individual is disaffected with the arbitrary nature of law and order reasoning; culpability is frequently turned from being defined by society to viewing society itself as culpable. This stage is often mistaken for the moral relativism of stage two, as the individual views those interests of society that conflict with their own as being relatively and morally wrong.^[10] Kohlberg noted that this was often observed in students entering college.^[10]^[17]

Kohlberg suggested that there may be a seventh stage—Transcendental Morality, or Morality of Cosmic Orientation—which linked religion with moral reasoning.^[23] Kohlberg's difficulties in obtaining [empirical evidence](#) for even a sixth stage,^[12] however, led him to emphasize the speculative nature of his seventh stage.^[8]

Theoretical assumptions (philosophy)

Kohlberg's stages of moral development are based on the assumption that humans are inherently communicative, capable of reason and possess a desire to understand others and the world around them. The

stages of this model relate to the qualitative moral *reasonings* adopted by individuals and do not translate directly into praise or blame of any individual's actions or character. Arguing that his theory measures moral reasoning and not particular moral conclusions, Kohlberg insists that the *form and structure* of moral arguments is independent of the *content* of those arguments, a position he calls "[formalism](#)".^{[2][9]}

Kohlberg's theory follows the notion that justice is the essential characteristic of moral reasoning. Justice itself relies heavily upon the notion of sound reasoning based on principles. Despite being a justice-centered theory of morality, Kohlberg considered it to be compatible with plausible formulations of [deontology](#)^[21] and [eudaimonia](#).

Kohlberg's theory understands values as a critical component of "the right". Whatever the right is, for Kohlberg, it must be universally valid among societies (a position known as "[moral universalism](#)"):^[9] there can be no [relativism](#). Morals are not natural features of the world; they are [prescriptive](#). Nevertheless, moral judgments can be evaluated in logical terms of truth and falsity.

According to Kohlberg, someone progressing to a higher stage of moral reasoning cannot skip stages. For example, an individual cannot jump from being concerned mostly with peer judgments (stage three) to being a proponent of social contracts (stage five).^[17] On encountering a moral dilemma and finding their current level of moral reasoning unsatisfactory, an individual will look to the next level. Realizing the limitations of the current stage of thinking is the driving force behind moral development, as each progressive stage is more adequate than the last.^[17] The process is therefore considered to be constructive, as it is initiated by the conscious construction of the individual and is not in any meaningful sense a component of the individual's innate dispositions or a result of past inductions.

Formal elements

	View of Persons	Social Perspective Lvl
6	Sees how human fallibility and frailty are impacted by communication	Mutual respect as a universal principle
5	Recognize that contracts will allow persons to increase welfare of both	Contractual perspective
4	Able to see abstract normative systems	Social systems perspective
3	Recognize good and bad intentions	Social relationships perspective
2	Sees that a) others have goals and preferences, b) either conform to or deviate from norms	Instrumental egoism
1	No VOP: only self & norm are recognized	Blind egoism

Progress through Kohlberg's stages happens as a result of the individual's increasing competence, psychologically and in balancing conflicting social-value claims. The process of resolving conflicting claims to reach an equilibrium is called "justice operation". Kohlberg identifies two of these justice operations: "[equality](#)", which involves an impartial regard for persons and "[reciprocity](#)", which means a regard for the role of personal merit. For Kohlberg, the most adequate result of both operations is "reversibility", in which a moral or dutiful act within a particular situation is evaluated in terms of whether or not the act would be satisfactory

even if particular persons were to switch roles within that situation (also known colloquially as "moral [musical chairs](#)").^[21]

Knowledge and learning contribute to moral development. Specifically important are the individual's "view of persons" and their "social perspective level", each of which becomes more complex and mature with each advancing stage. The "view of persons" can be understood as the individual's grasp of the psychology of other persons; it may be pictured as a spectrum, with stage one having no view of other persons at all, and stage six being entirely [socio-centric](#).^[21] The social perspective level involves the understanding of the social universe, differing from the view of persons in that it involves an appreciation of social norms.

Examples of applied moral dilemmas

Kohlberg established the *Moral Judgement Interview* in his original 1958 dissertation.^[21] During the roughly 45-minute tape recorded [semi-structured interview](#), the interviewer uses moral dilemmas to determine which stage of moral reasoning a person uses. The dilemmas are fictional short stories that describe situations in which a person has to make a moral decision. The participant is asked a systemic series of [open-ended questions](#), like what they think the right course of action is, as well as justifications as to why certain actions are right or wrong. The form and structure of these replies are scored and not the content; over a set of multiple moral dilemmas an overall score is derived.^{[21][11]}

A dilemma that Kohlberg used in his original research was the [druggist's dilemma](#): *Heinz Steals the Drug In Europe*. Other stories on moral dilemma that Kohlberg used in his research were about two young men trying to skip town, both steal money to leave town but the question then becomes whose crime was worse out of the two. A boy, Joe, saving up money for camp and must decide whether to use his money for camp or give it to his father who wants to use the money to go on a trip with his friends. And a story about Judy and Louise, two sisters, and whether Louise should tell their mother the truth about Judy telling a lie to their mother, that she didn't have money to spend on clothes because she went to a concert.^[8]

Critiques

Androcentrism; [Ethics of care](#)

A critique of Kohlberg's theory is that it emphasizes justice to the exclusion of other values and so may not adequately address the arguments of those who value other moral aspects of actions. [Carol Gilligan](#), in her book *In a Different Voice*, has argued that Kohlberg's theory is excessively [androcentric](#).^[12] Kohlberg's theory was initially based on empirical research using only male participants; Gilligan argued that it did not adequately describe the concerns of women.^[24] Kohlberg stated that women tend to get stuck at level 3, being primarily concerned with details of how to maintain relationships and promote the welfare of family and friends. Men are likely to move on to the abstract principles and thus have less concern with the particulars of who is involved.^[25] Consistent with this observation, Gilligan's theory of moral development does not value justice above other considerations. She developed an alternative theory of moral reasoning based on the [ethics of caring](#).^[12] Critics such as [Christina Hoff Sommers](#) argued that Gilligan's research is ill-founded and that no evidence exists to support her conclusion.^{[26][page needed]}

Cross-cultural generalizability

Kohlberg's stages are not culturally neutral, as demonstrated by its use for several cultures (particularly in the case of the highest developmental stages).^{[1][27]} Although they progress through the stages in the same order, individuals in different cultures seem to do so at different rates.^[28] Kohlberg has responded by saying that although cultures inculcate different beliefs, his stages correspond to underlying modes of reasoning, rather than to beliefs.^{[1][29]} Most cultures do place some value of life, truth, and law, but to assert that these values are virtually universal requires more research.^[27] While there had been some research done to support Kohlberg's assumption of universality for his stages of moral development, there are still plenty of caveats and variations yet to be understood and researched. Regarding universality, stages 1, 2, and 3 of Kohlberg's theory can be seen as universal stages cross culturally, only until stages 4 and 5 does universality begin to be

scrutinized.^[30] According to Snarey and Kelio, Kohlberg's theory of moral development is not represented in ideas like Gemeinschaft of the communitive feeling.^[31] While there had been criticism directed towards the cross-cultural universality of Kohlberg's theory, Carolyn Edwards argued that the dilemma interview method, the standard scoring system, and the cognitive-development theory are all valid and productive in teaching and understanding of moral reasoning across all cultures.^[32]

Inconsistency in moral judgments

Another criticism of Kohlberg's theory is that people frequently demonstrate significant inconsistency in their moral judgements.^[33] This often occurs in moral dilemmas involving drinking and driving and business situations where participants have been shown to reason at a subpar stage, typically using more self-interested reasoning (stage two) than authority and social order obedience reasoning (stage four).^{[33][34]} Kohlberg's theory is generally considered to be incompatible with inconsistencies in moral reasoning.^[33] Carpendale has argued that Kohlberg's theory should be modified to focus on the view that the process of moral reasoning involves integrating varying perspectives of a moral dilemma rather than simply fixating on applying rules.^[34] This view would allow for inconsistency in moral reasoning since individuals may be hampered by their inability to consider different perspectives.^[33] Krebs and Denton have also attempted to modify Kohlberg's theory to account for conflicting findings but eventually concluded that the theory cannot account for how most individuals make moral decisions in their everyday lives.^[35]

Reasoning vs. intuition; *Social intuitionism*

Other psychologists have questioned the assumption that moral action is primarily a result of **formal reasoning**. Social intuitionists such as [Jonathan Haidt](#) argue that individuals often make moral judgments without weighing concerns such as fairness, law, [human rights](#) or ethical values. Thus the arguments analyzed by Kohlberg and other **rationalist** psychologists could be considered *post hoc* rationalizations of intuitive decisions; moral reasoning may be less relevant to moral action than Kohlberg's theory suggests.^[13]

Apparent lack of postconventional reasoning in moral exemplars

In 1999, some of Kohlberg's measures were tested when Anne Colby and William Damon published a study in which the development was examined in the lives of moral exemplars that exhibited high levels of moral commitment in their everyday behavior.^[36] The researchers utilized the moral judgement interview (MJ) and two standard dilemmas to compare the 23 exemplars with a more ordinary group of people. The intention was to learn more about moral exemplars and to examine the strengths and weaknesses of the Kohlberg measure. They found that the MJ scores were not clustered at the high end of Kohlberg's scale; they ranged from stage 3 to stage 5. Half landed at the conventional level (stages 3, 3/4, and 4) and the other half landed at the postconventional level (stages 4/5 and 5). Compared to the general population, the scores of the moral exemplars may be somewhat higher than those of groups not selected for outstanding moral behaviour. Researchers noted that the "moral judgement scores are clearly related to subjects' educational attainment in this study". Among the participants that had attained college education or above, there was no difference in moral judgement scores between genders. The study noted that although the exemplars' scores may have been higher than those of nonexemplars, it is also clear that one is not required to score at Kohlberg's highest stages in order to exhibit high degrees of moral commitment and exemplary behaviour.^[37] Apart from their scores, it was found that the 23 participating moral exemplars described three similar themes within all of their moral developments: certainty, positivity, and the unity of self and moral goals. The unity between self and moral goals was highlighted as the most important theme as it is what truly sets the exemplars apart from the 'ordinary' people. It was discovered that the moral exemplars see their morality as a part of their sense of identity and sense of self, not as a conscious choice or chore. Also, the moral exemplars showed a much broader range of moral concern than did the ordinary people and go beyond the normal acts of daily moral engagements.

Rather than confirm the existence of a single highest stage, Larry Walker's [cluster analysis](#) of a wide variety of interview and survey variables for moral exemplars found three types: the "caring" or "communal" cluster was

strongly relational and generative, the "deliberative" cluster had sophisticated [epistemic](#) and moral reasoning, and the "brave" or "ordinary" cluster was less distinguished by personality.^[38]

Continued relevance

Kohlberg's body of work on the stages of moral development has been utilized by others working in the field. One example is the [Defining Issues Test \(DIT\)](#) created in 1979 by [James Rest](#),^[39] originally as a pencil-and-paper alternative to the Moral Judgement Interview.^[40] Heavily influenced by the six-stage model, it made efforts to improve the [validity](#) criteria by using a [quantitative](#) test, the [Likert scale](#), to rate moral dilemmas similar to Kohlberg's.^[41] It also used a large body of Kohlbergian theory such as the idea of "post-conventional thinking".^{[42][43]} In 1999 the *DIT* was revised as the *DIT-2*;^[40] the test continues to be used in many areas where moral testing is required,^[44] such as divinity, politics, and medicine.^{[45][46][47]}

William Damon's contribution to Kohlberg's moral theory[edit]

The American psychologist [William Damon](#) developed a theory that is based on Kohlberg's research. Still, it has the merit of focusing on and analysing moral reasoning's behavioural aspects and not just the idea of justice and rightness. Damon's methodology was experimental, using children aged between 3 and 9 who were required to share toys. The study applied the sharing resources technique to operationalise the dependent variable it measured: equity or justice.^[48]

The results demonstrated an obvious stage presentation of the righteous, just behaviour.

According to William Damon's findings, justice, transposed into action, has 6 successive levels:^[49]

Level 1 – nothing stops the egocentric tendency. The children want all the toys without feeling the need to justify their preference. The justice criterion is the absolute wish of the self;

Level 2 – the child wants almost all of the toys and justifies his choice in an arbitrary or egocentric manner (e.g., "I should play with them because I have a red dress", "They are mine because I like them!");

Level 3 – the equality criterion emerges (e.g., "We should all have the same number of toys");

Level 4 – the merit criterion emerges (e.g., "Johnny should take more because he was such a good boy");

Level 5 – necessity is seen as the most important selection criterion (e.g., "She should take the most because she was sick", "Give more to Matt because he is poor");

Level 6 – the dilemmas begin to come up: can justice be achieved, considering only one criterion? The consequence is the combining of criteria: equality + merit, equality + necessity, necessity + merit, equality = necessity + merit.

The final level of Damon's mini theory is an interesting display, in the social setting, of the logical cognitive operationalisation. This permits decentration and the combination of many points of view, favouring [allocentrism](#).

Yorum

Dikta yaklaşımı olanların çocukluklarında da sevgisiz ve hoşgörü ortamında olmadıkları belirgindir.

Etik gelişim aşamaları incelenerek irdelenmektedir.

Birinci Düzey (Gelenek öncesi):

- 1. Emre uymak, ceza ve itaat uyumu: *Ceza almaktan nasıl kurtulabilirim*. Diktanın orijini bu kadar eskiye dayanmaktadır. Çocukluk erken döneminde, çeşitli nedenle cezalandırılan kişi, daha sonra başkalarını da cezalandırmaya yönelmektedir. Komisyonrakilerin de hak ettiler, mantığı ile sessiz kaldıkları varsayılabilir.

Hayvan eğitimi denilen usul olduğu anlaşılınca, yapınca ödül, yapmayınca da cezalandırma, Labrador retriever köpeğimize eğitime vermedik. Anlatınca algılıyor, canı isterse yapıyordu. Başkasının emrini yerine getirmiyordu. 2-3 defa amaçlı yapılanları ezberlediği görülmüştür.

- 2.Kendisine ilgisi, uyumu: *Kazançlı olmak için ödeme yapmalıyım, benim için ne var?* Bir işi yaparken, kendi gücü ve yaptıklarının ödüllenişmesi gereklidir. Menfaat gayesi olmadan yaklaşım yapmaz ve ben hak ettim mantığı geçerlidir. Dikta ben yönetimdeyim, ben Komisyondayım, o halde benim yaptıklarım geçerlidir, menfaatim de yoktur demektir. Görevin bir değer ve eser üretmek, adaleti sağlamanın maddiyatın üstünde olduğu algılanmamaktadır. İş bir karşılık ile yapmaktır. Allah rızası için yapmak, bu çocuk davranışında Yaratana tanrı yapmaya yönelik olmamalıdır.

İkinci Düzey (Geleneksel):

- 3.Kişiler arası anlaşma, uyumlu olmak: *Sosyal kurallara uymak, iyi kız ve erkek çocuk olmak durumu*. Dikta kendisi bir ideal yaratarak, soyut kavramları geçerli gibi kılar ve insanları da azap içinde tutar. 1960 darbesi bir insanlığa karşı işlenen bir suç iken, olay yatışmalı mantığı ile uyumlu olmak tercih edilmiş ve adalet kavramı çiğnenmiştir. Uslu, akıllı demek iken, tam tersi, sessiz kalmak olarak kullanılmaktadır.
- 4.Otorite ve sosyal kuralların devamlılığını sağlamak suretiyle uyum sağlamak: Kanun ve kurallara uygun davranmak, bir sağdan, bir soldan idam etmek. Dikta kendi kurallarını oluşturur ve buna uyulmasını ister ötesi, zorlar, zorbalık yapar. Komisyon da aynı şekilde tatmin olun, yeterli kavramı geçerli kılmakta, insanlığa karşı suç kavramını dikkate almamaktadır. Eslemna/kurala uyanlar inanmış değildir, Hucurat suresinde vurgusu vardır.

Üçüncü Düzey (Gelenek sonrası):

- 5.Sosyal Kurallara uymak: Dikta ben yaptım oldu mantığıdır. Komisyonda biz böyle yaptık, çok güzel oldu mantığı geçerli olmaktadır. Demokrasi veya dikta kavramlarının pekişme boyutudur. En basit tazminat düzeyi olması yeterlidir kavramı geçerli kılınmıştır.
- 6.Uluslararası etik ilkeler: Vicdanın prensip boyutuna gelme işlemidir. Bu yazıların yazılma gerekçesi, kişisel değil, tarihe bir not düşmek, diktanın daima, geç bile olsa insanlığa karşı suç olarak yargılanmasını sağlamaktır. Yaşam hakkı boyutunda olan bir durum için öngörülen tazminat bir aşığılama olarak tescil edilmeli vurgusunu yapmaktır. Daha önceki Mahkeme Kararına uyulmaması; Samet Ocakoğlu'nun Yargıtay onamasını kanun kararına bırakması, kanun çıkarılmasına karşın, bu karara uyulmamasıdır.

ÖZET: 1960 Darbesinde ilkökul bitirme durumunda olan bir kişi olarak, gelecek nesillere bu darbenin 1980 darbesi gibi yargılandığını söylemesi istenilmektedir.

Bu sınıflamaya birçok tenkit ve katkı yapılmıştır. Damon'un özellikle 6 yapı belirtmektedir.

Seviye 1: Kişi, kendi istediği olmadan tatmin olmamaktadır.

Seviye 2: Benimle oynayacak olanlar ancak benim istediğimi yapanlar olmalıdır.

Seviye 3: Eşitlik, aynı oyuncaklara sahip olmaktır.

Seviye 4: İyi olan, kurallara uyan ancak oyuncağı hak eder

Seviye 5: Zayıf ve fakir olanlar ancak bedava oyuncak alabilirler.

Seviye 6: Liyakat ve gereklilik, kazanırsa ancak hak edebilir mantığı geçerlidir.

ÖZET: Dikta tüm insanlara bu yaklaşımı uygular, ancak çocuk değil, yönetimi elinde bulunduran erişkindir ve yaptığına zulüm denir.

Hekimlikte Anlaşma: Bilimde olmak

Hekimlikte hasta boyutunda olay irdelenmelidir. Ben bilirim, ben yaparım, ben diye başlayarak cümle kurmaz, kurmamalıdır.

Hekimlik Garanti vermez, Bilimin, Yaratılışın oluşmasını izler, önlem alır²⁰

Hekim tedavi garantisi vermez/veremez

- Hak edişe göre yaklaşım/adalet**
  - A YAP** / Sağlık-Hemşire-Hekim
  - B Yapılabilir** /Hekim
  - C Olguya Göre** /Pediatri Uzmanı
  - D Uzman Görüşü** /Neonatalog
- Hakka tecavüz etmeme/Önlem/İzlem – İNSANCIL KULLANIM**
- Zarar vermeme**
  - Sakıncalı, Zararlı, Komplikasyon
  - UYARILAR: Dikkat edilecekler ve yapılacaklar
  - YAN ETKİLER: Temel etki yerine destekleyici
  - ADVERS ETKİ, Ters etkiler
  - KOMPLİKASYON: İstenmeyen ama beklenen etki

Hak edileni VER, ÖNLEM ve ZARAR VERME

İŞBİRLİĞİ ve EŞGÜDÜM 1000 Gün, Prof. Dr. M. Arif AKŞİT © 24

Hekim, geleceği bilmez, garanti de veremez

Uygulamalar Hastaya göredir. Veriler ve bulgulara göre yaklaşım yapılır.

- YAP: İstatistik %5 güvenli
- YAPILABİLİR: Güvenlilik %15-25
- OLGUYA GÖRE: İstatistik olmaz
- UZMAN GÖRÜŞÜ: Danışmanlık, karar müdavi hekim yapar veya yapmaz.
- İNSANCIL KULLANIM: Zarar olmadan, fayda umulan yaklaşım ZARAR VERMEME:
- Sakıncalı
- Uyarılar
- Yan etkilere dikkat
- Ters etkiler, yararlı olabilir
- Komplikasyon, dikkat ve özen göstermeye karşın oluşan kaza

Şekil 1: Hekim, hastanın durumuna göre farklı yaklaşımı öngörmelidir.

Hekimler dikta boyutunu yapamaz, çünkü geleceği bilemez, kitap bilgisi istatistik açıdan çok güvenli olsa bile, yüzde 5-15 oranında ters oluşacaktır. Bu nedenle zorlamanın yeri olamaz.

Hekimlikte darbe, oluşamaz, kabul göremez. Sadece akademik olanlar, bir patronluk olarak, emreder, yapılmasını ister, yapılmayınca da kızar. Bu bir eğitimlik sıfatı olmasa da tam ters davranan çıkabileceği dikkate alınmalıdır.

Sonuç

İnsanların varlık olarak bulunması ve bunun devamlılığını sağlayan tek şey sevgidir. Yeme ve içme bile sevgi, sevilen şeyin gıda olarak tüketilmesi ile olur.

O halde kesin sevgidir, seven anlaşılabilir.

Hırslanma, sevgiyi örter, hatta sonlandırır, bu açıdan durum ve olay Yaratılış ve insanlık boyutunda akıntıya bırakmalı, sevgi ile yönlendirmelidir. Nefret bile ancak sevgi ile aşılabılır. Şeytanı severim çünkü bana kötüyü gösterir, ondan kaçır, yapmam, uzak dururum.

Eğer sorun çıkıyor, anlaşma olmuyorsa, boşanma, ayrılma da bir haklıdır.

Bunun insanlık temelinde olması, sevgi oluşturması ve saygı ile oluşması önemli ve ilişki, iletişimde bir anlamı ötesi, etkisi olmaktadır.

Anne ve Baba boyutunda bile bana, bizlere kızmak değil, neden böyle yapıldı denilerek sorulurdu. Neden çikolata yenildi, hakkımı aldım, tek tane aldım, başkalarına bıraktım.

Sevgi, sevgi ve sevgi, insanlık ve kardeşlik boyutunda sevgi.

Diktada sevgi olmadığı için, "diktanın iyisi söz konusu olamaz", "dikta diktadır ve hiçbir şekilde onam verilemez", daima karşı çıkılır. Teorik değil, yaptıkları insanlık olarak irdelenmesi ile karşı çıkma gerekçesi açık ortaya çıkar. Zarar ve kötü belgindir.

Son Söz

Yazarın Babasının başına gelenlerden aktarılanlar, geleceğe nefret duygusu oluşmaması için birçok konu söylenmemiştir, bu olanlar nadir boyutlardandır.

Ecevit, Yazarın Babasının cenaze töreninde, “*Ağabeyimizin, diktanın iyisi olmaz sözü, bana örnek olmuştur. Zincirbozan’da darbeye tam karşı çıktım, diğerleri net karşı olmadığı için anlaşma taraftarı idiler, CHP’den ayrılmak zorunda kaldım. Ben Başbakan oldum, onlar seçilemediler*” demiştir.

Yassıada’ya alındıktan sonra Yazarın Babası, Ada Komutanı Tarık Güryay tarafından çağırılıyor. İki tabancasını masaya koyuyor ve cebindeki asker marka sigaraları kimin yardımı ile aldın diye soruyor. Babam, *bunlar her kontrol noktasında yazılı alıp, veriliyor. Benim karşı çıkmamı istiyorsunuz, bu iki silahtaki mermi, alınma yazılmadıkça beni bulamaz, bunlar beni korkutamaz* diyor. Tahminen 8 saat Bizans zindanlarına atılıyor. Yerin altında olduğu için, duvarlardan su sızıyor, yaslanılamıyor, ayakta da durulamıyor, alçak tavanı var. Çömeliyor ve ezberinden Kuran okuyor. Tekrar yukarı çağırılıyor ve *bizim dediğimizi yapacak mısın ve değişim var mı* diye sorulunca, hayır denilip, bir o kadar daha zindan da kalıyor. Sonra çıkarıyor, bizde değişim olmaz, denince de seni Koğuş Çavuşu yaptım diyor. Kovuştan sorumlusun diyor. Bu şekilde tıbbi revire girebiliyor ve Menderes’e rutin Dolantin verildiği, muhtemelen abstinans krizi ile idamı geciktirdiği sanılıyor, çünkü bu kadar hızlı toparlanma ancak bu şekilde olabileceği varsayılmıştır.

Aradan 6-7 yıl geçtikten sonra, Karaköy, Kadıköy vapurunda görünce, babam kalabalığa karışıyor, arkasından Tarık Güryay koşuyor, yetişemeyince de yukarıdan bağıyor. “*Bu sözünün eri, kahraman bir kişidir*” gibi laflar ediyor.

Kısa not olarak, 15 idamdan biri olan Babam, sonra müebbet ceza almıştır. Bize akşam üstü müebbet olduğu söylenmiştir. Bizler de 27 Mayıs 1960 sabahı, ilk gün bizlerde kurşuna dizilecek düşüncesi ile, gusül abdesti ile şükür namazı kılmış, hazır beklemiştik, babamın da idam edileceğini zaten bekliyorduk.

Dikta yaklaşımları olmuş, buna dik durmak gereklidir.

Demirel ile İspanya gezisinde, Üniversiteleri disiplin altına almak gerekir, her kişi üniversitede eğitim görmemeli diyen Gürüz, sonra buldum, başörtüsünü bahane edeceğim dedi. Büyük karmaşa yaratılır, anlamsız ziyetler olur dedim. Üniversitede Özal’ın çıkardığı, kılık, kıyafet serbest kanunu olmasına karşın, Yapılan zorlama yaklaşım: MADDE 5 – (1) *Kınama cezasını gerektiren eylemler şunlardır; b) Ders, seminer, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozmak, iddiası bile ağır iken, bu yaklaşım yerine, Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektiren disiplin suçları MADDE 9 – (1) Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektiren eylemler şunlardır; a) Mahkeme kararıyla kesinleşmiş olmak kaydıyla, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, böyle bir örgütü yönetmek veya bu amaçla kurulan örgüte üye olmak, üye olmamakla birlikte örgüt adına faaliyette bulunmak veya yardım etmek, iddiası ile okuldan atıldılar. Birçok tarikat dosyalar hazırlayarak, bu kişilerin sanki tarikat üyesi gibi atılmasını sağladılar, ülkede karışıklığın sebebi oldular.*

Avrupa’da İnsan Hakları Mahkemesi kararı propaganda yapmayı kapsamaktadır ([Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü \(docplayer.biz.tr\)](http://www.docplayer.biz.tr)).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü

Hakların Mahiyeti: Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (bundan sonra AIHS olarak kısaltılacaktır) 9. maddesi ile himaye altına alınmış, bu özgürlüklerin nasıl sınırlandırılacağı de bu maddede belirtilmiştir. Madde şöyledir:

9. Madde: Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir."

Düşünce, vicdan ve din kavramları zihni veya ruhi faaliyetler olarak nitelendirilebilir ve dolayısıyla bireyin iç dünyası ile ilgilidirler (forum internum). Düşünce ve inançlar, ancak açıklandıkları zaman diğer bireyler veya devlet onun varlığından haberdar olurlar. İşte, tam o anda, ifade hürriyeti veya başkaca hürriyetlerle ilgili olarak 9. madde ile ilgili sorunlar yaşanabilir. Bu yüzden AİHS'nin "ifade özgürlüğü" başlıklı 10. maddesiyle incelemekte

olduğumuz 9. madde neredeyse iç içe girmiştir denilebilir. Fakat maddelerin amacı ve işleyişinin daha iyi kavranması ve kavratılması açısından, bu maddeler gerek yazınsal alanda gerekse konferanslarda ayrı ayrı işlenmektedir.

Din ve inanç özgürlüğü, bireylerin istedikleri din ve inancı benimseme, dini bir inanca sahip olmama ve dinlere karşı ilgisiz olmayı da içerir.

AİHS maddeleri ele alınırken, uzmanlar tarafından üç tür hak ayrımı yapılmaktadır:

- Mutlak Haklar: Hiçbir koşulda nispet veya müdahaleye izin vermeyen haklar
- Nisbî (Nitelikli) Haklar: Bu haklar ilkesel haklardır fakat belirli koşullarda, belirli tarzlarda müdahaleye izin verirler.
- Toplu Haklar: Bunlar, doğası gereği birden çok kişi, grup, topluluk tarafından kullanılabilen ve toplu olarak kullanılmasını inkâr edilemeyen haklardır.

9. maddedeki hak, bu tanımlar göz önünde tutulduğunda, mutlak, nitelikli ve toplu hak olarak değerlendirilir

Tüm bu yaklaşım yerine dava, zorla propaganda olarak sunulmuş, bu şekilde kabul edildiği içinde yasak kapsamına alınmıştır ki, yasak dini propaganda olup, başörtüsü takmak ile alakası yoktur.

Düzeni nasıl bozmuşlar, kesin bir veri olmadığı için, Yükseköğretim Kurumu tarafından özel gönderilen yazı olmasına karşın, tüm öğrencilere yakını, erkeklerde de küpe takmak hatta kot pantolon giymek gibi konularda da olmak üzere yapılan soruşturmada Kurucu Rektör olduğum Üniversite de kınama cezası bile uygulanmamış ve sözel bilgi verilmiştir.

Kuran'da^{9,10} örtü, Hamara, Humur şeklinde olup, akli örtenler kavramı da bu kapsamdadır. *48/5 İnanmış erkekleri ve inanmış kadınları, atlarından ırmaklar akan cennetlere sokması içindir bu. Sürekli kalıcıdır orada. Ve onların çirkin davranışlarını örtüp gizlemesi içindir. İşte bu, Allah katında çok büyük bir kurtuluş ve erıştır.* Burada örtü, çirkin davranışların gizlenmesidir. Doğumda bir kadın başından, düşüncesi ile örtülü olup, bedeninde hiç kıyafet olmasa bile örtülüdür.

24/31 Mümin kadınlara da söyle: Bakışlarını sakınsınlar. Bakışlarını/ırzlarını korusunlar. Süslerini görünen kısımlar müstesna, açmasınlar. Örtülerini (bihumurihin) göğüs yırtmaçlarının üzerine koysunlar/vursunlar. Süslerini şu kişilerden başkasına göstermesinler: Kocaları yahut babaları yahut kocalarının babaları yahut oğulları yahut kocalarının oğulları yahut kardeşleri yahut erkek kardeşlerinin oğulları yahut kız kardeşlerinin oğulları yahut kendi kadınları yahut ellerinin altında bulunanlar yahut ihtiyaç içinde olmayan erkeklerden kendilerinin hizmetinde bulunanlar yahut kadınların kaygı duyulacak yerlerini henüz anlayacak yaşa gelmemiş çocuklar. Süslerinden, gizlemiş olduklarının bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler, Allah'a topluca tövbe edin ki kurtuluşa erebilesiniz.

Burada örtülerini vursunlar, koysunlar şeklinde ifade edilmektedir. Temelde örtülecek göğüs yırtmaçları olmaktadır. Başından gelmesi, kanımca soyut olarak alınırsa, iffet akılda, vicdandan gelmektedir. Afrika'da çıplaklar (minimal örtünenler) arasında da müslüman olanlar olduğu, hatırlanmalıdır.

Uzun lafın kisası, başörtü bir kültürel boyut, inanışın yansımasıdır. Dikta bunu karmaşa çıkarmak, üniversite yolunun başörtülülere kapatılmasıdır. Tarikatlarda bu çatışmada taraf olmuşlar, diktaya yaranacak yaklaşım yapmışlar, hukuk yapısı yerine sanki dini propaganda yapıyorlar gibi savunma yaparak atılmalarına neden olmuşlardır. Danıştay ve Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları da kendi içlerinde HAÇ, Katoliklerin boyutu gibi konuyu ele alarak, haç takılabilir ama Katolik propagandası yapılmaz gibi ele alarak karar vermişlerdir. İşin aslı sadece bir örtüdür, anlam soyut örtüdür, iffet örtüsüdür.

Acilde bir pavyonda çalışan kadın muayene için beni beklemiş, dört kadın bir erkek hekim ben olduğum için beni beklemiş. Pantolon ve uzun kollu bir kıyafeti vardı, içinde iç çamaşır yok olduğu fark ediliyordu, karnı ağrıdığını söyledi. Acil olmadığını ifade ettim, parasını iade ettirdim ve poliklinikten randevu aldım. Kadın örtülü değildi diye ifade edebilirim. Bu açıdan, fikir, düşünce ve her türlü çirkinlik, örterek, sevgi ile, insanlık örtüsü ile örtünce sorun çözülebilir.

Dikta karşısına geçeni hırpaladığı gibi, Yükseköğretim Başkanlığına çağırılmış, dediğimizi yapacaksınız denilmiş, Babam yapmamış, bahçede sehpa bile kursanız yapmam deyince, 1998 yılında, 1994 yılında yapılmaya başlananlardan dolayı itham edilmiş, Sayıştay Mahkemesine çıkmış, beraat edilmesine karşın Ağır Ceza Mahkemesi, kanun ve nizamla uygundur, beraati gerekir kararına ve Yargıtay onamasına karşın, Hukuk mahkemeler ile davalar açılmıştır. Sayıştay en üst mahkeme olarak kararı geçerli iken, Beraat edecek ama ortadan silinsin denilmiş, 1998-2016 tümünden Yargıtay beraati ile sonlanmış, istedikleri aktif yaşamdan uzak olmak, gerçekleşmiştir, kısaca olmuştur.

Dikta: hükmünün geçerli olması için, korku temelli bir hakimiyeti, asimilasyonu kurmak için, kendisinden olana esir yaparken, karşı olana da misli ile ağır cezalar öngörmektedir. Hukuk kendisin dönmemesi için, mevcut düzeni kullanarak, ortada itiraz edilecek boyutları kaldırmakta, ödenen tazminatların bile hangi maddeye dayandığı bilinmeden, işte ödendi tazminat, dava kapandı diyeceklerdir.

Komisyon bu yaklaşım içinde olduğunu, a) Diktaya insanlığa karşı suç kavramına almamış, b) işkence ve eziyetleri dışlamış, c) Samet Ocakoğlu'nun kesinleşmiş davasını hukukta olan bir boyut olarak dikkate almamış, itirazların incelenmesi değil, doğrudan reddi yönüne gitmiştir. Hukuk adaleti sağlamıyorsa, diktanın işine yarayacaktır.

Kaynaklar

- 1) İnsanlığa karşı suç kavramı (TCK 77), TCK, Mevzuat.com
- 2) ANLAŞMA VE ANTLAŞMA ARASINDAKİ FARK NEDİR? (haberler.com)
- 3) Antlaşma (Wikipedia)
- 4) Antlaşma (sozlukanlamine.com)
- 5) nedirnedemek.com: Antlaşma, Oligarşi, Monarşi
- 6) Antlaşma (nedir.ileilgili.org)
- 7) Anayasa Nedir? (hukukdershanesi.com)
- 8) Dikta (Wikipedia)⁸
- 9) Kuran: Kuranı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 10) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.
- 11) Autocracy (Wikipedia)

- 12) Military dictatorship (Wikipedia)
- 13) Davranış Çeşitleri (biyologlar.com)
- 14) Davranış (psikolojik.gen.tr)
- 15) Kişilik (Wikipedia, TR)
- 16) Personality (Wikipedia)
- 17) 16PF Questionnaire (Wikipedia)
- 18) Tyrant (Wikipedia)
- 19) Lawrence Kohlberg's stages of moral development (Wikipedia)
- 20) Hekimlik Garanti vermez, Bilimin, Yaratılışın oluşmasını izler, önlem alır. İş birliği ve Eşgüdüm, Bin gün Kongresi, 2016